

Kehollinen kaupunki

Kaupunkitutkimuksen päivät 2014

Helsinki, Tieteiden talo, 5.–6.5.

Kaupunkitutkimuksen päivät järjestetään kahdenentoista kerran Helsingissä Tieteiden Talolla 5.–6.5.2014. Päivien järjestelyistä vastaa *Alue- ja ympäristötutkimuksen seura (AYS)* yhteistyössä *Suomen kaupunkitutkimuksen seuran (SKTS)* ja *Yhdyskuntasuunnittelun seuran (YSS)* kanssa. Päivien teemana on tällä kertaa kehollisuus, jota lähestytään monipuolisesti arkielämän käytäntöjen ja kokemusten, kaupunkisuunnittelun, arkkitehtuurin ja rakentamisen, kaupunkiosallistumisen ja -politiikan, historian ja yhteiskunnallisen muutoksen, identiteetin, kaupunkikuvan ja urbaanin maiseman, sukupuolen ja seksuaalisuuden, etnisyyden ja monikulttuurisuuden, ja muista soveltuvista näkökulmista monitieteisissä työryhmissä. Päivien kansainväliseksi kutsuvieraspuhujiksi saapuvat ihmismaantieteen professori Steve Pile (Open University) sekä kulttuurintutkija Tim Edensor (Manchester Metropolitan University). Heidän lisäksi tapahtumassa luennoivat runoilija Kristiina Wallin ja Vuoden Kaupunkikirjoitus -palkittu (julkistetaan päivillä). Yhteiskunnallisen tervehdyksen päiville tuo europarlamentaarikko ja Viherympäristöliiton puheenjohtaja Sirpa Pietikäinen.

Kaupungit ovat maantieteellisiä alueita, historiallisia rakenteita, hallinnollisia yksiköitä sekä tietynlaisten elämäntapojen ja toimintojen konteksteja. Ennen muuta ne ovat elettyjä paikkoja; vasta ihmiset tekevät materiaalisesta keskittymästä kaupungin. Kaupungin tekijöinä ihmiset toimivat erilaisissa rooleissa: työntekijöinä, kuluttajina, suunnittelijoina, kansalaisosallistujina, julkisen tilan käyttäjinä, asukkaina, koululaisina, arkkitehteinä, koiranomistajina, kunnanvaltuutettuina, yrittäjinä, anarkisteina, autoilijoina, turisteina, ja niin edelleen. Kaikille näille rooleille, kuten kaupunkielämälle yleensä, on ominaista kehollisen ilmaisun, liikkeen ja kohtaamisten kautta tapahtuva toiminta.

Vuoden 2014 Kaupunkitutkimuksen päivillä pohditaan kaupunkien kehollisuuden eri ulottuvuuksia ennen, nyt ja tulevaisuudessa. Kuinka kehollisuus muovaa kaupunkitilaa ja kaupunki kehollisuutta? Miten kehollisuuden kokemukset kaupungissa/kaupungista ovat muuttuneet tultaessa esimodernista moderniin ja myöhäismoderniin aikaan? Miten eri ihmisryhmien välinen yhdenvertaisuus ja erilaisuus ilmenevät kehollisessa kaupungissa? Millaisille kehoille kaupunkia suunnitellaan ja rakennetaan? Millaisia kehollisia ilmaisutapoja yksilöt käyttävät kommunikoidessaan omia näkemyksiään ja asenteitaan (puoli)julkisessa tilassa? Keiden kehollinen panos tarvitaan kaupungin uusiutumiseen ja muuttumiseen? Miten ei-inhimillinen kehollisuus vaikuttaa urbaanin elämän muutokseen? Millaista kehollisuutta erilaiset kaupunkitilat kutsuvat esiin, tuomitsevat, sallivat ja haastavat?

Embodied City

Finnish Urban Studies Days 2014

Helsinki, House of Science and Letters, May 5–6

The 12th Finnish Urban Studies Days takes place in May 5–6 2014. This year's theme Embodied City draws attention to the multiple ways in which urbanity is shaped by human and non-human embodiment, how the city enables and constricts people's bodily presence and practice, the intertwinement of embodiment and urbanity in the practice of everyday life, and the historical, social, physical and political transformation of the city that involves bodies in both practical and symbolic ways. In creative and interdisciplinary spirit, the event seeks to transgress the border between scientific and artistic inquiry, introducing a contemporary poet Kristiina Wallin as one of the keynote speakers. The international visitors include two distinguished urban studies scholars, Steve Pile (Open University) and Tim Edensor (Manchester Metropolitan University). Additionally, the winner of the Urban Studies Article of the Year Award will give a lecture based on the awarded paper (to be announced on Monday). The conference is organized in collaboration by three Finnish scientific societies, the Society for Regional and Environmental Studies (AYS), Society for Urban Studies (SKTS) and the Society of Urban Planning (YSS). Working languages are Finnish and English.

OHJELMA / PROGRAM

MAANANTAI / MONDAY 5.5.2014

10:00 Avaussanat / Opening words (104)

Kirsi Pauliina Kallio (Alue- ja ympäristötutkimuksen seura)

10:15 Kutsuvierasluento / Keynote lecture (104)

Steve Pile (Open University): *What happens in Vegas? The body politics of desire and destruction*

11:15 Kutsuvierasluento / Keynote lecture (104)

Kristiina Wallin: *Kaupunki runoissa, runoilija kaupungissa*

12:30 Lounas / Lunch

13:30 Työryhmät / Sessions (II/505, III/312, IV/309, VII/405)

15:00 Kahvi /Coffee

15:30 Työryhmät / Sessions (I/505, IV/309, V/312, VII/405)

17:00 Puheenvuoro / Commentary (505)

Sirpa Pietikäinen (Europarlamentaarikko, Viherympäristöliiton puheenjohtaja)

18:00 Alue- ja ympäristötutkimuksen seuran vastaanotto / AYS reception (Tieteiden talon Kabinetti, 2. krs)

Vuoden kaupunkikirjoitus -palkinnon julkistaminen

19:30 Illanvietto / Dinner (Ravintola Zetor)

TIISTAI / TUESDAY 6.5.2014

10:00 Kutsuvierasluento / Keynote lecture (104)

Tim Edensor (Manchester Metropolitan University): *The embodied city in light and darkness*

11:00 Vuoden kaupunkikirjoitus -palkitun luento / Urban Studies Article of the Year Lecture (104)

12:15 Lounas / Lunch

13:00 Työryhmät / Sessions (I/309, II/313, III/312, VI/401)

15:00 Päätössanat ja kutsu kaupunkitutkimuspäiville 2015 / Concluding words (3rd floor lobby)

Alue- ja ympäristötutkimuksen seura / Suomen Kaupunkitutkimuksen seura

TYÖRYHMÄT / SESSIONS

---

1. Vuorovaikutus, kehot ja kaupunkirytmit 6
Ma 5.5. klo 15.30–17.00 (505)
15.30 Alkusanat, Samu Pehkonen, Jenni Kuoppa
15.40 Katujen seurallisuus *Sophie Callen Suite Vénitienne* -teoksessa (1980), Riikka Haapalainen
16.00 Vuorovaikutus autossa ja liikkeen yhteensovittamisen haasteet, Mirka Rauniomaa
16.20 Kerjäläiset ja häiriköivät kansalaiset, Samu Pehkonen
16.40 Keskustelua
Ti 6.5. klo 13.00–15.00 (309)
13.00 Kaupungin, luonnon ja asukkaiden vuorovaikutus: luonnon pysyvyys ja muutos osana kaupungin rytmejä, Eveliina Asikainen
13.20 Kävelykokemukset kaupungin vuorovaikutuksina, Jenni Kuoppa
13.40 Arkisia reittejä urbaanissa katutilassa - Rytmianalyttinen näkökulma, Jani Tartia
14.00 Kaupunkikeskustat – institutionaalisia regiimejä vai toimijoiden yhteisöjä? Case Lahti, Ilona Akkila
14.20 Keskustelua ja loppusanat, Samu Pehkonen, Jenni Kuoppa
2. Kaupunki kehona – ihmiskehon ja rakennetun ympäristön suhde kaupunkisuunnittelussa 10
Ma 5.5. klo 13.30–15.00 (505)
13.30 Alkusanat, Emilia Karppinen, Mari Tanninen, Panu Savolainen
13.40 Aarno Ruusuvuoren Roihuvuoren koulu - Peruskoulu-uudistus valokuvaaja Matti Saanion kuvaamana, Mikko Lindqvist
14.00 Vanhus ja hissi: viisi teemaa, kymmenen haastattelua, Timo Kopomaa
14.20 Yksityisen ja julkisen kulttuurisia tulkintoja, Katja Maununaho
14.40 Keskustelua
Ti 6.5. klo 13.00–15.00 (313)
13.00 Alkusanat, Emilia Karppinen, Mari Tanninen, Panu Savolainen
13.10 Kaupungin olemuksen paljastaminen kävelyn keinoin – käytännön metodi, Kati Kivelä
13.30 Kannettava laboratorio - Miten avata suunnittelijan kehotietoisuutta?, Anna-Maija Tuunanen
13.50 Ihmisläheinen mittakaava ja sen tuomat ongelmat Joensuun ruutukaavan suunnittelussa 1960- ja 1980-luvuilla, Pekka Piiparinen
14.10 Keskustelua ja loppusanat, Emilia Karppinen, Mari Tanninen, Panu Savolainen
3. Epäkonventionaalista liikettä tilassa: Kaupunkitilan antagonistiset haltuunotot 14
Ma 5.5. klo: 13.30–15.00 (312)
13.30 Alkusanat, Anni Rannikko, Veli Liikanen, Päivi Harinen
13.40 Osallistuminen osallistumiseen – digitaalisen kaupunkiosallistumisen kuilut, Juha Riihelä
14.00 Vierailu poluilla, Matti Tainio
14.20 Suunniteltu (kaupunki)tilan koreografia / kehollinen paikan tapahtuma tanssissa, Olli Poutanen
14.40 Keskustelua
Ti 6.5. klo: 13.00–15.00 (312)
13.00 Alkusanat, Anni Rannikko, Veli Liikanen, Päivi Harinen
13.10 Sielun ja ruumiin tilat: kristillinen yhdistysarkkitehtuuri ja sukupuoli 1900-luvun alun Helsingissä, Oscar Ortiz-Nieminen
13.30 Vaihtoehtolajien hiljainen vastarinta, Veli Liikanen, Anni Rannikko
13.50 Ääriajoilla: Nuorisokulttuuriset tuulet "metsäläisten" aikaishaasteina, Päivi Harinen
14.10 Keskustelua ja loppusanat, Anni Rannikko, Veli Liikanen, Päivi Harinen

4. Arkinen vastarinta: keho, tila ja poliittinen toimijuus 18
- Ma 5.5. klo: 13.30–15.00 (309)*
- 13.30 Alkusanat, Tarja Väyrynen, Anitta Kynsilehto
- 13.40 Leikki kehollisena tietämisenä. Esikoululaiset Pikku Kakkosen puistoa suunnittelemassa, Anna-Kaisa Kuusisto-Arponen ja Markus Laine
- 14.00 Turistikierrosten poliittinen maantiede Jerusalemissa, Taina Renkonen
- 14.20 Leiri, keskus ja keho: näkökulmia poliittiseen toimijuuteen ja tilaan, Eeva Puumala ja Anitta Kynsilehto
- 14.40 Keskustelua
- Ma 5.5. klo 15.30–17.00 (309)*
- 15.30 Alkusanat, Tarja Väyrynen, Anitta Kynsilehto
- 15.40 Keho, tila ja poliittinen toimijuus työssä: Muuttoliikenäkökulma, Tiina Vaittinen
- 16.00 "Hautojärven edessä en itkenyt!": Aika-tilallinen tapahtuma vastarintana ja politiikan edellytyksenä, Tarja Väyrynen
- 16.20 Keskustelua ja loppusanat, Tarja Väyrynen, Anitta Kynsilehto
5. Eläinten läsnäolo kaupunkitilassa 21
- Ma 5.5. klo 15.30–17.00 (312)*
- 15.30 Alkusanat, Outi Ratamäki, Heta Lähdesmäki
- 15.40 Liito-oravat kaupungissa: invaasiot, eksyneet oravat ja rajatut elinpiirit, Nina V. Nygren
- 16.00 Kokemuksia eksoottisen eläimen vierailusta ja esiintulosta - Jättiläiskäärmeen herättämät ajatukset Lahdessa ennen ja nyt, Liisa Seppänen
- 16.20 Koira kaupungissa: legitiimi toimija vai lainsuojaton vierailija?, Pia Bäcklund, Leena Koski
- 16.40 Moskovan metrokoirat - Eläimet kaupunkitilan haltuunottajina, Heta Lähdesmäki
6. Kehollisuus ja luontosuhde kaupunkiympäristössä 24
- Ti 6.5. klo: 13.00–15.00 (401)*
- 13.00 Alkusanat, Riitta Wahlström, Pia Bäcklund
- 13.10 Asutuksen ja metsän väliset raja-alueet hyvinvoinnin lähteinä, Maria Seppälä
- 13.30 Luonnosta nuorille hyvinvointia ja potkua elämään, Riikka Puhakka
- 13.50 Toimintatutkimusta tamperelaisella kaupunkiviljelmällä, Krista Willman
- 14.10 Onko hyvinvoinnin kannalta merkitystä, liikkeuko luonnossa, rakennetuissa ulkoympäristöissä vai sisätiloissa?, Tytti Pasanen
- 14.30 Keskustelua ja loppusanat, Riitta Wahlström, Pia Bäcklund
7. Queer Bodies in Queer Cities..... 27
- Monday, 5 May 13.30–15.00 (405)*
- 13.30 Introduction, Antu Sorainen, Matt Cook
- 13.40 Capital Stories - local lives in the queer metropolis, Matt Cook
- 14.00 Queer Women's Care Relations in a Small Finnish City, Antu Sorainen
- 14.20 A queer view on Turku - Finding Our Way as Transgender Bodies, Sade Toivo Ilmari Kondelin
- 14.40 Discussion and commentary, Melanie Judge
- Monday, 5 May, 15.30–17.00 (405)*
- 15.30 Introduction, Antu Sorainen, Matt Cook
- 15.40 Touches in the Dark. Space, Light and Attractiveness in Dark Rooms, Evgeny Manzhurin
- 16.00 Queer politics and the city: early queer movement in New York City, Jacek Kornak
- 16.20 A nice place for women: the birth and demise of a lesbian bar in Tampere, Tuula Juvonen
- 16.40 Discussion and closing words, Antu Sorainen, Matt Cook

1. VUOROVAIKUTUS, KEHOT JA KAUPUNKIRYTMIT

Puheenjohtajat: Samu Pehkonen (Tampereen yliopisto), Jenni Kuoppa (Aalto-yliopisto)

Kaupunkimainen elämä koostuu lukemattomista kohtaamisista ja vuorovaikutustilanteista, joista ainoastaan murto-osaa pidämme toimintamme kannalta huomionarvoisina tai elämällemme merkityksellisinä. Saatamme kulkea kodin, työn ja harrastuspaikkojen välillä ilman, että olemme suoranaisessa kasvokkaisessa tai puheen kautta tapahtuvassa vuorovaikutuksessa muiden kaupunkilaisten kanssa. Olisikin helppoa pelkistää kaupunki hahmottomaksi materiaaliksi ja sitä asuttavat yksilöt toisistaan irrallisiksi olennoiksi. Tilanteen korjaamiseksi kaivattaisiin elävämpää katukulttuuria, julkista tilaa, kivijalkakauppoja tai yhteisöllisiä asuinalueita. Tällaisessa näkemyksessä korostuvat vuorovaikutuksen tiedostetut tai kokemukselliset vaikutukset: vuorovaikutuksesta tulee synonyymi yhteisöllisyydelle ja elämyksellisyydelle.

Jos tarkasteluun otetaan lisäksi vuorovaikuttavat kehot ja kaupungin erilaiset objektit, kaupunkimaisen vuorovaikutuksen tutkimuskohde tiivistyy ja vuorovaikutuksen määritelmä monipuolistuu entisestään. Huomataan, kuinka yksinkertainen matka kotoa työpaikalle riippuu monenlaisten vuorottelujärjestelmien ja tilallisten ratkaisujen hyödyntämisestä. Hissin tilaamalla, suojatien ylittämällä tai sovittamalla nopeutensa kanssaihminen liikkeeseen kaupunkilainen kytkeytyy kaupungin rytmiin ja myös muokkaa sitä. Sujuvan liikenteen kannalta kiertoliittymät, asemat, pysäkit tai odotustilat ovat aineellisia ratkaisuja tilanteisiin, joissa suuri väkimäärä pyritään saattamaan paikasta toiseen sujuvasti. Osa näistä toimintaamme kaupunkiin kytkevästä järjestelmästä on säänneltyjä, toiset puolestaan tilanteista käytännön ratkaisukykyä edellyttäviä (esim. jonottaminen ja liikenteen vetoketjuperiaate).

Työryhmään etsitään esityksiä seikkaperäisestä vuorojen ja vuorottelun tutkimisesta niiden luomien rytmien tarkasteluun: Miten kaupunkiympäristö jäsentää ja rytmittää toimintaamme? Miten kaupunkitila ja sen järjestämiseen liittyvät tavarat ja järjestelmät kytkeytyvät kaupunkilaisten arkiseen tekemiseen? Miten toimintaa ohjaavista vuoroista neuvotellaan toimijoiden kesken? Millaisia kaupunkitilallisia häiriötilanteita vuorotteluongelmat aiheuttavat? Entä millaisia potentiaaleja erilaisten liikkujien ja objektien välisiin kohtaamisiin ja niiden synkronoitumiseen kytkeytyy – joko yksilön tai julkisen kaupunkielämän kannalta? Vaikka vuorovaikutustilanteiden empiirinen tarkastelu on viety pisimmälle keskusteluanalyysin ja multimodaalisen vuorovaikutuksen tutkimusperinteissä, myös esimerkiksi rytmianalyysi ja muut käytäntöteorian sovellukset sopivat mainiosti työryhmään. Teoreettisten tai tapaustutkimuksia esittelevien paperiesitelmien lisäksi työryhmään voi tarjota aineistolähtöisiä tai ”kokeellisia” esityksiä.

* *

KATUJEN SEURALLISUUS SOPHIE CALLEN SUITE VÉNITIENNE -TEOKSESSA (1980)

Riikka Haapalainen, Helsingin yliopisto/Aalto-yliopisto

Helmikuussa 1980 ranskalainen taiteilija Sophie Calle esiteltiin pariisilaisissa illalliskutsuissa eräälle miehelle. Mies, Henri B, oli jo taiteilijalle kasvoista tuttu: hän oli varjostanut tätä salaa Pariisin kaduilla aikaisemmin samana päivänä. Callella oli tuolloin tapana valita väkijoukoista sattumanvaraisesti joku seurattava, joka johdattaisi hänet paikkoihin joihin hän ei muutoin ehkä koskaan päätyisi. Calle myös kuvasi seurattaviaan – kunnes kadotti heidät.

Ja nyt Calle oli joutunut kasvokkain yhden varjostamansa kanssa. Kun Henri B kertoi lähtevänsä piakkoin Venetsiaan, päätti Calle seurata miestä sinne salaa. Suite Vénitienne on tarina kahdesta viikosta, jotka Sophie

Calle vietti Venetsiassa Henri B:n jäljillä. Teos koostuu Callen päiväkirjamerkinnöistä sekä mustavalkoisista valokuvista, joihin Calle on tallentanut kaupungin katuja, kylttejä ja kahviloita sekä siellä kohtaamiaan ihmisiä.

Suite Vénitienne perustuu epäsymmetriseen sidokseen varjostajan ja varjostetun välillä. Mutta samalla se kertoo myös Callelle varjostuksen aikana realisoituvasta Venetsiasta, sen arjesta ja sen rytmistä. Esityksessäni osoitan, kuinka Callen sinnikäs suoran suhteen välttely Henri B:n kanssa tuo esiin toisenlaisen sosiaalisten ja aineellisten suhteiden muodostelman. Callen suhteetonta suhdetta Henri B:n kanssa pitää yllä katujen seurallisuus ja tuntemattomien vieraanvaraisuus. Siten Suite Vénitienne ei ole vain tarina Henri B:n katseen välttelystä ja paljastumisen pelosta, vaan myös kaupunkiarkea kannattelevien sosiaalisten ja aineellisten liitosten esille nousemisesta.

* *

VUOROVAIKUTUS AUTOSSA JA LIIKKEEN YHTEENSOVITTAMISEN HAASTEET

Mirka Rauniomaa, Oulun yliopisto

Lähestyn työryhmän teemaa tarkastelemalla tietynlaista vuorovaikutustilannetta kaupunkiympäristössä, tarkemmin sanottuna liikenteessä: tutkin kuljettajan ja matkustajan välistä sanallista ja sanatonta vuorovaikutusta sekä heidän esiin tuomiaan tulkintoja siitä, mitä tapahtuu niin auton sisä- kuin ulkopuolellakin. Esitän video-otteita aineistosta, jossa ikäkuljettajat osallistuvat vapaaehtoiseen kertaavaan ajo-opetukseen ja ajavat tutkimustarkoitukseen varustettua henkilöautoa aidoissa liikennetilanteissa. Aineisto on kerätty Helsingin yliopiston liikennetutkimusyksikössä professori Heikki Summalan johdolla. Tarkastelen aineistoa yleisesti vuorovaikutuksen tutkimuksen ja erityisesti keskusteluanalyysin keinoin. Tämän tutkimuksellisen näkökulman kautta voi pureutua yksityiskohtaisesti ihmistenväliseen kielelliseen ja keholliseen vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen toimintaan siten kuin ne etenevät tarkasteltavassa ajassa ja paikassa. Tutkin esityksessäni hetkiä, jolloin kuljettaja ja ajo-opettaja ottavat tavalla tai toisella käsiteltäväksi jonkinlaisen haasteen tai mahdollisen ongelman oman toiminnan suhteuttamisessa muiden toimintaan. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset risteykset, kuten kiertoliittymät ja kiihdytyskaistat, joissa kuljettajan on sovittava ajamansa auton liike, suunta ja vauhti muuhun liikenteeseen ja suhteessa muihin tielläliikkujiin. Kuljettaja ja ajo-opettaja voivat nostaa tällaiset haasteet yhteisesti käsiteltäväksi muun muassa ennakoivien ohjeiden, erilaisten vahvistuspyyntöjen tai arvioinnin kautta, ja erityisen kiireellisissä ja vakavissa tapauksissa ajo-opettaja voi myös suoraan puuttua kuljettajan toimintaan.

* *

KERJÄLÄISET JA HÄIRIKÖIVÄT KANSALAISET

Samu Pehkonen, Tampereen yliopisto

Kerjäläisistä on tullut pysyvä osa eurooppalaista kaupunkikuvaa. Suomessa erityisesti romanikerjäläiset ovat toiminnallaan kyseenalaistaneet eräitä kaupunkitilassa toimimiseen liittyviä normeja. Tätä poliittisesti värittyä keskustelua käydään paitsi tiedotusvälineissä ja sosiaalisessa mediassa, myös kehollisina neuvotteluina kerjäläisten ja muiden kaupunkilaisten katutason kohtaamisissa. Tarkastelen esityksessäni erästä katutason kohtaamisen äärimuotoa: erään yksittäisen kansalaisen harjoittamaa voyeristista, videokameran läpi tapahtuvaa passiiviseen kerjäläiskehoon kohdistuvaa tuijottamista ja sanallista häirintää. Tämä kerjäläisiin ilmeisen kielteisesti suhtautuva kansalainen on kuvannut romanikerjäläisiä heidän arkisissa askareissaan. Hän on myös pyrkinyt keskustelemaan kerjäläisten kanssa päämääränään kertoa heidän toimintansa olevan laitonta. Näistä kohtaamisista kuvaamaansa videomateriaalin hän on jakanut internetissä tarkoituksenaan tehdä kerjäläisongelma näkyväksi myös muille. Jätän esityksessäni hetkeksi syrjään keskustelujen ilmi-politiittisen sisällön

ja keskityn jännitteisen vuorovaikutustilanteen rakentumiseen erityisesti katseiden ja näkemisen/näyttämisen perspektiivistä. Miten katse määrittää kerjäläisen ja häiritsijän vuorovaikutusta? Rosemarie Garland-Thomson on ehdottanut kirjassaan *Staring: how we look* (2009), että tuijottamiseen liittyy erityinen tiedonmuodostuksen ulottuvuus: tuijottaminen on tapa käsitellä odottamatonta; tuijottamisen kautta odottamaton rekisteröidään ja sille annetaan merkitys. Myös tuijotettava kehittää erilaisia toiminnan muotoja vastatakseen tuijotukseen. Erittelen ja esittelen näitä menetelmiä edellä kuvatussa videoaineistossa. Lopuksi pohdin videokameran läsnäoloa osana kuvattua vuorovaikutusta.

* *

KAUPUNGIN, LUONNON JA ASUKKAIDEN VUOROVAIKUTUS: LUONNON PYSYVYYS JA MUUTOS OSANA KAUPUNGIN RYTMJÄ

Eveliina Asikainen, Tampereen ammattikorkeakoulu

Rakentuvassa kaupungissa tai lähiössä luonto koetaan usein pysyvimmäksi osaksi kaupunkia. Kuitenkin luonto muuttuu kaupungissa niin rakentamisen kuin asukkaiden käytäntöjen seurauksena – joskus äkillisesti, mutta usein huomaamattomasti. Lisäksi luonnon vuodenaikaiset muutokset rytmittävät monella tavalla erilaisia kaupungin toimintoja ja asukkaiden elämäkäytäntöjä. Tarkastelen esityksessäni luonnon, erityisesti kasvillisuuden ja kaupungin moninaisia vuorovaikutuksia ja niihin liittyvää rytmisyyttä käyttäen esimerkkinä Tamperetta. Yksityiskohtaisimmat tarkasteluni sijoittuvat Hervantaan, kasvillisuuden dynamiikkaan ja lähiöluonnon sosiaaliseen muotoutumiseen olen perehtynyt monipuolisesti käyttäen aineistona kasvillisuusselvityksiä, kaupunginosan historioita ja kävelyhaastatteluja.

* *

KÄVELYKOKEMUKSET KAUPUNGIN VUOROVAIKUTUKSINA

Jenni Kuoppa, Aalto-yliopisto

Eri hallinnon ja politiikan alat ovat viime vuosina löytäneet yhteisen lupaavan kohteen: käveltävä kaupunki voi auttaa ratkomaan niin ympäristö-, terveys- kuin liikenneongelmia. Käveltävyys (walkability) nähdään myös osana uutta yhteisöllisempää ja julkisempaa kaupunkia tai ”luovan kaupungin” taloutta. Kaupunkisuunnittelukirjallisuudessa käveleminen näyttäytyy lupauksena rikastaa kaupunkikokemuksia ja ihmisten yhdessäolon muotoja kaupungeissa.

Käveltävyyden muotoutuminen hallinnan välineeksi tarkoittaa vaatimusta mitattavuudesta ja arvioitavuudesta. Kaupungin käveltävyyden vaikutuksia mm. terveyteen ja elämäntavan ympäristövaikutuksiin arvioidaan laajassa, yleensä tilastollisiin menetelmiin kiinnittyvässä, tutkimuskirjallisuudessa. Kysymys on käynyt yhä teknisemmäksi. Erityisesti Yhdysvalloissa on viime vuosina kehitetty lukuisia työkaluja ja mittareita kävely-ympäristöjen käveltävyyden arviointiin. Vaikuttaessaan kaupunkien fyysiseen muotoon ne tulevat puitteistamaan ihmisten arkea ja kokemuksia (vrt. Miller & Rose 2010, 22). Jatkuva (hallinnan) ongelma on tietysti se, kuinka käveltävyyden laadullisia puolia voidaan mitata.

Kävelyn potentiaalien tavoittamiseen tarvitaan kuitenkin myös toisenlaista metodologiaa ja käsitteistöä. Kun teosnasta tehdään hallittava nimitys (käveltävä, käveltävyys), uhkaa siitä kadota liike – se uhkaa muuttua joukoksi objekteja ja staattisia ominaisuuksia. Kävelijän kokemusten vuorovaikutuksellinen, ruumiillinen ja elävä ulottuvuus häviää näkyvistä. Tutkimuksessani jäsenän kaupungissa kävelemistä erityisenä paikkojen, ihmisten ja ympäristön tuntemisen tapana, jossa ihmiset ja ympäristö muovaantuvat ja rakentavat merkityksiä vuorovaikutuksessa keskenään. Etsin konkreettisiin paikkoihin ja tilanteisiin kiinnittyvästä

kävelyhaastatteluaineistosta muun muassa antropologi Tim Ingoldin ja filosofi John Deweyn käsitteiden avulla niitä kävelykokemusten potentiaaleja, jotka eivät välttämättä taivu hallinnan diskurssiin. Mitä virkaa niillä on suunnittelun näkökulmasta?

* *

ARKISIA REITTEJÄ URBAANISSA KATUTILASSA - RYTMIANALYYTTINEN NÄKÖKULMA

Jani Tartia, Tampereen yliopisto

Työn alla olevassa pro gradu -tutkielmassani lähestyn kaupunkitalallisten rytmien teemoja Henri Lefebvren rytmianalyysin kautta. Tutkielman keskiössä ovat arkiset jalan kuljettavat reitit kaupunkiympäristössä ja liikkeelläolon kokemus: minkälaiseksi tilakokemus muodostuu urbaanissa katutilassa liikkeellä oltaessa rytmianalyysisestä tulkintakehikosta tarkasteltuna?

Tutkielman aineisto on kerätty toteuttamalla kävely- ja valokuvahaastatteluita Tampereen keskusta-alueella lyöttäytymällä haastateltavien matkaan heidän arkisille reiteillensä. Haastatteluaineiston, informanttien itse tuottaman valokuva-aineiston ja pienimuotoisen tutkijalähtöisen havainnoinnin avulla aineisto tarjoaa mahdollisuuden kurkistaa katutilassa liikkumisen jokapäiväiseen kokemukseen ja erottaa sieltä erilaisia teemoja.

Alustavan analyysin perusteella erilaiset luonnolliset, sosiaaliset ja henkilökohtaiset rytmit rakentavat liikkeen tilasta säännöllisen ja epäsäännöllisen toistuvuuden kautta omanlaisensa fyysisen, sosiaalisen ja henkilökohtaisesti koetun ympäristön. Yllättävät arkiset tekijät ympäristössä värittävätkin liikkumista; reitit jaksottuvat merkityksellisten paikkojen juovaksi. Erilaiset (päällekkäiset) rytmit sekoittuvat keskenään ja luovat liikkumisen tiloista dynaamisia koettuja ja elettyjä tiloja.

* *

KAUPUNKIKESKUSTAT – INSTITUTIONAALISIA REGIIMEJÄ VAI TOIMIJOIDEN YHTEISÖJÄ? CASE LAHTI

Ilona Akkila, Aalto-yliopisto

Miten keskustan kehittämistä, johon liittyy paljon erilaisia toimijoita eriävine intresseineen, voidaan tutkia kaupunkitutkimuksen ongelmana? Esityksessä kuvataan kahta erilaista tapaa tarkastella keskustan kehittämistä Lahdessa 2013–2014 tehdyn tapaustutkimuksen avulla. Esityksessä argumentoidaan, että kaupunkitutkimuksen ongelmia on hyödyllistä tutkia eri teoreettisista lähtökohdista holistisemmän ja kriittisemmän tutkimuksen saavuttamiseksi. Ensimmäinen teoria on poliittiseen talousteorian ja hallintaan pohjautuva urbaani regiimateoria. Teoria lähtee olettamuksesta, että paikalliset toimijat päätyvät tekemään yhteistyötä, sillä ne tarvitsevat toistensa resursseja toteuttaakseen omia intressejään. Kaupungin organisaatio tarvitsee yksityisten toimijoiden pääomaa ja yksityiset toimijat taas kaupungin institutionaalista legitimointia toimilleen. Kaupunkiregiimi syntyy, jos toimijat kykenevät rakentamaan yhteistyöhön, jolla on yhteinen hyväksytty tavoite. Toinen tapaustutkimuksen avulla esiteltävä lähestymistapa keskustan kehittämisen tutkimukseen on todellisuuden sosiomateriaalisuudelle perustuva verkostoteoria. Sosiomateriaalisia verkostoteorioita on erilaisia ja ne haarautuvat eri tieteenfilosofiin suuntauksiin, mutta yhteistä niille on materiaalisuuden tuominen analyysin keskiöön. Materiaalinen kaupunki estää ja mahdollistaa perinteisten sosiaalisten agenttien toimintaa ja luo näin itsessään verkostoja eri toimijoiden välille. Urbaani regiimateoria ja sosiomateriaalinen verkostoteoria mahdollistavat Lahden keskustan kehittämisen tarkastelun kokonaisvaltaisesta talouspoliittisesta ja toiminnallisen tilan perspektiivistä.

2. KAUPUNKI KEHONA – IHMISKEHON JA RAKENNETUN YMPÄRISTÖN SUHDE KAUPUNKISUUNNITELUSSA

Puheenjohtajat: Emilia Karppinen (Turun yliopisto) Mari Tanninen, (Turun yliopisto), Panu Savolainen (Aalto yliopisto)

Kaupunkeja on halki aikojen kuvattu ihmisen kehoon, sen osiin ja toimintoihin viittaavin vertauksin. Samalla ihmiskehon mikrokosmoksen ja kaupungin makrokosmoksen välinen vastaavuus on innoittanut sekä ohjannut arkkitehtuuria ja yhdyskuntasuunnittelua. Esimerkiksi renessanssin rakennustaiteeseen keskeisesti vaikuttanut antiikin arkkitehti Vitruvius etsi ihanteellisia mittasuhteita sopusuhtaisesta ihmisvartalosta. Japanilaiset arkkitehdit puolestaan inspiroituivat 1960-luvulla ihmisen DNA:n rakenteesta. Yhdyskunta- ja kaupunkisuunnittelun tasolla kaupungin ja kehon välinen analogia on ollut nähtävissä muun muassa 1800-luvun suurissa rakennushankkeissa sekä niihin kytketyneessä hygieni-ajattelussa. Pariisin uudistaja Georges-Eugène Haussmannista puhuttiinkin kirurgina, joka leikkasi kaupungin vatsan auki poistaen vanhan, kuluneen aineksen. Nykyään kaupunki ja ihmiskeho rinnastuvat esimerkiksi tavassa puhua puistoista, kuten New Yorkin Central Parkista kaupungin vihreinä keuhkoina.

Teoreettisesta näkökulmasta ihmiskehon ja kaupungin välistä vastavuoroisuutta on tarkastellut yhdysvaltalainen sosiologi Richard Sennett. Teoksessaan *Flesh and Stone* (1996) hän esittää kaupunkien muotoutuvan vastaamaan aikakautensa käsitystä ihanteellisesta sekä toisaalta sopimattomasta ihmisvartalosta. Sennettin ajatukset ovat provokatiivisia, mutta ne johdattelevat pohtimaan kehollisuuden ja rakennetun ympäristön välistä suhdetta.

Työryhmämme tarkoituksena on tarkastella laajalla otteella, miten ihmiskeho ohjaa rakentamista, ja miten käsitykset kehosta muuttavat sekä kaupunkia koskevia käytäntöjä että puhetapoja. Antamistamme historiallisista esimerkeistä huolimatta toivomme esitelmää useilta eri tieteenaloilta ja aikakausilta sekä käytännön suunnittelutyötä tekeviltä.

***

AARNO RUUSUVUOREN ROIHUVUOREN KOULU: PERUSKOULU-UUDISTUS VALOKUVAAJA MATTI SAANION KUVAAMANA

Mikko Lindqvist, Helsingin kaupungin museo

Ajankohtainen suojeluteema Helsingissä on arkkitehti Aarno Ruusuvuoren vuosina 1961–1967 suunnitteleman Roihuvuoren ala-asteen koulun peruskorjaus. Roihuvuoren koulurakennuksella on korkea rakennus- ja kulttuurihistoriallinen arvo, ja rakennus tullaan varustamaan rakennussuojelumerkinnöin tulevassa asemakaavassa. Peruskorjauksessa rakennusta on tarkasteltu jo potentiaalisena suojelukohteena, ja restauroinnin tarpeisiin on laadittu joukko rakennusta koskevia tutkimuksia.

Tehdyssä taustatyössä on tullut esille Roihuvuoren koulun asema uusiutuvan kouluarkkitehtuurin avainkohteena, siirryttäessä peruskoulumuotoiseen opetukseen maassamme 1960-luvun jälkipuolella. Peruskoulu-uudistus toi mukanaan myös uudistuksia kouluarkkitehtuurin ihanteisiin tilarakenteen, toiminnallisten ja teknisten piirteiden näkökulmasta. Uudet pedagogiset ja yhteiskunnalliset ihanteet peruskoulusta yhteiskunnan modernisaation osana näkyivät uudistuneen kouluarkkitehtuurin muodoissa.

Esityksessäni tarkastelen Aarno Ruusuvuoren suunnitteleman Roihuvuoren koulun merkitystä kouluarkkitehtuurin murroksessa, sekä niitä piirteitä jotka ovat muuttaneet ja ohjanneet koulun käyttäjien ja toimijoiden asemaa ja suhdetta kouluarkkitehtuurin kentässä. Mitkä olivat koulurakennuksen uudet

yhteisölliset merkitykset ja toiminnot? Millä tavoin opetus luokissa, oppilaan ja opettajan suhde muuttui ja kuinka muutokset heijastuivat arkkitehtuuriin? Miten koulun yhteisölliset tilat ja sosiaaliset käytännöt heijastuvat arkkitehtuuriin? Rakennushistoriallisten arvojen muutoksia voidaan tarkastella historiallisten vertailujen luomaa taustaa vasten, sekä siinä tavassa jolla Roihuvuoren koulu esiteltiin ja nähtiin rakennusaikanaan. Esitys kartoittaa Roihuvuoren ala-asteen koulun kantamia kulttuurihistoriallisia arvoja, joita tulevassa peruskorjauksessa tullaan vaalimaan.

* *

VANHUS JA HISSI: VIISI TEEMAA, KYMMENEN HAASTATTELUA

Timo Kopomaa, Helsingin yliopisto

Seniorimyönteisyyttä ja esteettömyyttä ikääntyvien asumisessa on vahvistanut hissien jälkiasennus vanhoihin taloihin sekä hissillisten talojen uustuotanto. Hissi on osa paikallista palvelujärjestystä, joka tukee ikääntyvän asukkaan kykyjä. Hissin jälkiasennuksessa todentuu kaupunkikumppanuus. Kerrostalo saa uuden inhimillisen kanssakäymisen liittymän ja linkittymisen palvelutuotantoon ja kuluttamiseen. Hissit ovat kollektiivisia asukastiloja, mutta myös siirtymis- ja geronteknologiaa. Artikkelissa kuvataan ikääntyneiden asumista sosiaalitieteellisen toimijaverkkoteorian inspiroimista lähtökohdista. Tutkimuskysymyksemme on, miten ikäihmiset toimivat - tai jättävät toimimatta - henkilöhissien kanssa. Keskeinen lähtökohta on, että ihmisten välisiin suhteisiin liittyvät käytännöt ja kohtaamiset rakentavat palvelujärjestystä, jossa toimijaverkoston vaikuttavat ainekset ovat aina toisiinsa ketjuuntuneita. Hyödynnettävä toimijaverkkoteoria (Actor-Network-Theory, ANT) on tutkimussuuntaus, jossa yhdistyy mikro- ja makrotason tarkastelu. Moniaineksisten ja heterogeenisten aineistojen myötä kuvataan sitä, kuinka materiaallinen maailma ja sosiaalinen maailma ovat kiinteästi toisiinsa sidoksissa.

* *

YKSITYISEN JA JULKISEN KULTTUURISIA TULKINTOJA

Katja Maununaho, Tampereen teknillinen yliopisto

Esityksessä käsitellään sitä miten erilaiset kulttuuritaustat vaikuttavat ihmisten käsitykseen yksityisistä ja julkisista tiloista, rajoista ja niiden käytöstä kaupunkiympäristössä. Esitys liittyy tekeillä olevaan tutkimukseen, jossa käsitellään ja kehitetään asuinalueiden suunnitteluun liittyviä tilallisia strategioita ja tilatyyppejä kulttuurisesti monimuotoisilla kaupunkialueilla. Tutkimuksessa tarkastellaan rinnakkain institutionaalisen tason suunnittelutavoitteita ja paikallisen tason eletyn elämän kokemuksia, tavoitteena paitsi osoittaa vallitsevia ristiriitaisia käsityksiä, niin myös etsiä tulevaisuuden potentiaaleja elävän monikulttuurisen kaupunkitilan kehittämiseksi.

Sekä henkilökohtaiset elämäkokemukset, että eri etnisten ryhmien jakamat kulttuuriset käytännöt ja niihin liittyvät merkitykset vaikuttavat siihen, miten ihmiset tulkitsevat yksityisen ja julkisen tilan fyysisiä ja sosiaalisia rajapintoja ja tiloihin liittyviä käyttömahdollisuuksia kaupunkirakenteessa. Näiden tekijöiden tunnistaminen on olennaista erityisesti kaupunkikehityshankkeissa, joiden tavoitteet liittyvät alueiden sosiaalisen monimuotoisuuden tukemiseen. Rakennetun ympäristön tarjoamat mahdollisuudet voivat vaikuttaa merkittävästi asukkaiden elämänlaatuun ja sen kautta alueesta muodostuviin mielikuviin. Tilat, jotka mahdollistavat erilaisista kulttuuritaustoista tulevien asukasryhmien yksityisiä yhteisiä ja jaettuja julkisia käyttäjiä, sekä positiivista kulttuurien välistä vuorovaikutusta, ovat olennaisia tekijöitä tasa-arvoisen ja elävän kaupunkikulttuurin kannalta.

KAUPUNGIN OLEMUKSEN PALJASTAMINEN KÄVELYN KEINON – KÄYTÄNNÖN METODI

Kati Kivelä, Tampereen teknillinen yliopisto

Kaupunkia on eri aikoina ymmärretty kävelyn avulla eri tavoin: suunnittelija-tutkijat ovat jalkautuneet kaupunkiympäristöihin kohdatakseen niiden käyttäjät, joko kysymyksiä esittääkseen tai seuratakseen käyttäjää kuin behavioristisessa eläinkokeessa. Situationistit taas kapinoivat yhteiskuntarakennetta vastaan harhailemalla fyysisen kaupunkiympäristön ja psyykkisen tietoisuuden rajamailla. Antroposofeille kaupungin kauneus ja todellinen luonne näyttäytyy siellä vaeltaessa ja sitä katsoessa "tyhjänä silmänä". Ja kaupungissa kävely kuuluu toki suomalaisen kaavoitusprosessiinkin.

Oma diplomityöni esitteli lyhyesti näitä eri metodeja. Edellisten lisäksi paneuduttiin erityisesti ranskalaiseen metodiin nimeltään itinéraire. Metodia on kehittänyt 1980-luvulta alkaen ranskalainen sosiologi ja kaupunkitutkija Jean Yves Petiteau. Itinérairesin metodi ei pyri määrittelemään paikalle yksiselitteistä olemusta, vaan hyväksyy pluralismin paikan ominaisuutena. Se on käytännön keino katsoa ympäristöä niiden moninaisten referenssimailmojen kautta, joita paikkaan sitä käyttävien yksilöiden kautta liittyy.

Metodi on itsessään yksinkertainen. Haastateltavan kanssa järjestetään ensin yksinkertainen tapaaminen, jonka aikana ei vielä kävellä, vaan jonka tarkoitus on muodostaa haastattelijan ja haastateltavan välille luottamussuhde. Näin varsinaisen kävelyn tapahtuessa haastateltava on rennompempi ja valmiimpi kuljettamaan haastattelijaa. Kävellessä mukana seuraa myös valokuvaaja, ja keskustelu tallennetaan myöhempää litterointia varten. Haastateltavalla on tilanteessa kontrolli: hän päättää aloitusajan ja -paikan, käveltävän reitin ja kävelyn keston. Kun mukana kävely on tehty, haastattelija ja valokuvaaja koostavat nauhoitetusta puheestaja valokuvista dokumentin. Kävely myös sijoitetaan kartalle. Diplomityössäni suoritin kolme kaupunkikävely itinérairea Ranskassa, Nantesin ja Rezénkaupungeissa niitä erottavan Loire-joen rannoilla. Jo kolmen kävelyn perusteella pystyin hahmottamaan karkeasti, millaisena ympäristönä joen rannat voidaan kokea.

* *

KANNETTAVA LABORATORIO - MITEN AVATA SUUNNITTELIJAN KEHOTIETOISUUTTA?

Anna-Maija Tuunanen, Tampereen teknillinen yliopisto

"Movement is thus one the principal ways by which we learn the meaning of things and acquire our ever-growing sense of what our world is like." - Mark Johnson

Esitys liittyy tekeillä olevaan väitöskirjatutkimukseen: INVISIBLE EXPERIENCE, kehollinen kokemus arkkitehtuurissa. Miten tulla tietoiseksi omasta kokemuksellisesta kehosta, sen suhteesta arkkitehtuuriin, kaupunkitilaan ja luontoon? Miten kokemuksen eri dimensiot; tunteet, aistit, vaistot liittyvät ympäröiviin tiloihin?

Vaikka fenomenologinen arkkitehtuurin tutkimus on käsitelty kokemuksen ja kehon merkitystä, se ei kuitenkaan ole tarjonnut tutkimusmenetelmiä subjektiivisen kokemuksen tutkimukseen. Sen sijaan Neurofenomenologia antaa työlle teoreettisen viitekehysten sekä menetelmiä, joita sovellan.

Työ koostuu kannettavista laboratorioista, "Portable laboratories" eli jokaisen oma keho on tutkimuksen paikka. Sovellamme laboratorioissa neurofenomenologista menetelmää, joka avaa henkilökohtaisen kokemuksen rakenteellista dynamiikkaa. Le Corbusier korosti liikkeen merkitystä arkkitehtuurille. Hänelle ensisijainen oli näköaisti eli mitä liikkuva ihminen havainnoi. Kannettavissa laboratorioissa, joista esittelen kaksi, siirrämme huomiomme liikkuvan kehon kautta, näön sijasta, muihin aisteihin. Koko tutkimuksen tarkoitus on löytää menetelmiä, miten voimme kehittää käytännön taitoja tullaksemme tietoisemmaksi kehollisen kokemuksen ulottuvuuksista ja merkityksistä suunnitteluun. Kyse on intuitiivisen tiedon hankinnasta. Tämä on tietoa, jota ei voi lukea kirjoista, vaan suunnittelijan on hankittava sitä itse avaamalla omaa kehonkuvaansa.

IHMISLÄHEINEN MITTAKAAVA JA SEN TUOMAT ONGELMAT JOENSUUN RUUTUKAAVAN SUUNNITTELUSSA 1960-JA 1980-LUVUILLA

Pekka Piiparinen, Itä-Suomen yliopisto

1960-luvun puolivälistä 1980-luvun alkuun suuri osa Joensuun kaupungin ruutukaava-alueesta suunniteltiin modernismin periaatteilla pääasiassa joko yhden tai useamman korttelin kokonaisuuksina. Eräs suunnittelun johtavista ajatuksista oli, että kaupungin keskusta-alue tuli rakentaa ihmisläheisesti ja inhimillisesti koettavaksi. Kaupunkirakenteellisesti tämä ilmeni muun muassa rakennuskannan mataluutena verrattuna moneen muuhun suomalaiseen kasvavaan kaupunkikeskustaan. Joensuussa sekä ruutukaava-alueen korttelit että asuinrakennukset suunniteltiin toimivaksi siten, että niissä pyrittiin ottamaan huomioon eri-ikäiset ja erilaisissa asemissa asuvat ihmiset. Esimerkiksi rakennuksista tuli olla näköyhteys kortteleiden sisäpihoilla leikkiviin lapsiin.

Myöhemmin ajanjakson suunnittelu aiheutti paljon kritiikkiä ennen kaikkea sen tuottamaa kaupunkikuvaa kohtaan. Myös kortteleiden ja rakennusten toiminnallisuus ei toteutunut täysin alkuperäisten ideoiden mukaisesti. Näin ”ihmisläheinen” suunnittelupata toi myöhemmälle ruutukaavan suunnittelulle uusia haasteita, kuten hissien rakentamistoimet alueen vanhoihin 3-4-kerroksisiin asuintaloihin.

3. EPÄKONVENTIONAALISTA LIKETTÄ TILASSA: KAUPUNKITILAN ANTAGONISTISET HALTUUNOTOT

Puheenjohtajat: Anni Rannikko (Itä-Suomen yliopisto), Veli Liikanen (Mikkelin ammattikorkeakoulu), Päivi Harinen (Itä-Suomen yliopisto)

Julkinen kaupunkitila, sen käyttö ja siellä liikkuminen ovat implisiittisesti ja eksplisiittisesti kontrolloituja. Julkisen tilan säätelyyn liittyvät kehon kontrollointiin perustuvat rationaliteetit ovat yhteydessä yhteiskunnallisiin hierarkioihin: ne, joilla on valtaa, voivat määrittellä julkisen tilan sopivan käytön, tilassa liikkumisen ja siihen sopivien kehojen normit. Kaupunkitilojen institutionaalistunut funktionaalisuus – ”tilasuunnittelu” – määrittää ja rajaa julkisessa, periaatteessa kaikille yhteisessä kaupunkitilassa liikkumista. Tiloihin kiinnitetyistä normitoiminnoista huolimatta niissä voi nähdä monenlaisia kehollisia vastavirtaan uimisia; esimerkiksi vaikkapa vaihtoehtoliikunnan harrastajat merkitsevät itselleen toimintatiloja monista ei-liikuntaan-tarkoitetuista paikoista ja kohteista. Parkouraajat ja skeittarit tempuilevat kaiteilla ja portailla, katutanssijat liikehtivät parkkipaikoilla ja puistossa voi tavata jonglöörin. Joskus näitä tilanorminrikkoja kohdellaan torjuvasti, joskus taas heidän sallitaan ottavan yhteistä tilaa liikkeen ja liikkumisen keinoin omakseen, vähäksi aikaa ja speaktaakkelinomaisesti. Toisinaan jo pelkkä poikkeavaksi määrittyvä keho tai liike väärässä paikassa riittää hermostuttamaan tilanormeihin mahtuvan toiminnan harjoittajat.

Kutsumme työryhmään esityksiä, esitelmiä ja papereita, joissa tarkastellaan kaupunkitilan toisin määrittelyä ja merkitsemistä, tilassa toisin liikkumista ja sen kontrollointia. Tervetulleita ovat alustukset aiheista, jotka liittyvät neuvotteluihin ja kenties niiden muutoksiin kaupunkitilan epäkonventionaalisilla tavoilla näkemisestä ja käyttämisestä erityisesti erilaisissa vapaa-ajan toiminnoissa. Tilaa ja kehoa voi tarkastella fyysisinä, ideologisina, poliittisina tai sosiaalisina kokonaisuuksina. Alustuksissa voidaan etsiä vastauksia esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin: Missä määrin, millä keinoilla ja millä ehdoilla yhteistä kaupunkitilaa on lupa nähdä ja tehdä toisin? Kuinka erilaiset valta- ja vastarintasuhteet tulevat näkyviksi kaupunkitilan kehollisissa haltuunotoissa? Minkälaisia konflikteja ja kompromisseja valta- ja vastavirtaan uivien toimijoiden välille voi syntyä? Miten kaupunkitilasta voisi tehdä kaikille yhdenvertaisesti tarjolla olevan mahdollisuuksien maiseman?

* *

OSALLISTUMINEN OSALLISTUMISEEN – DIGITAALISEN KAUPUNKIOSALLISTUMISEN KUILUT

Juha Riihelä, Turun yliopisto

Tieto- ja viestintäteknikan yleistymisen sekä digitaalisen kommunikaation vapautuminen tilallisista rajoituksistaan ovat merkinneet samalla sekä näyttävää että näkymätöntä muutosta nykyisissä yhteiskunnissa. Kaupunkiympäristössä muutos on ollut fyysisesti huomaamattomampaa, mutta tuottanut uusi tapoja kuluttaa, käyttää ja tuottaa tilaa. Jokapaikan tietotekniikka, ubiquitous computing, on merkinnyt siirtymistä kohti liikkuvan, huomaamattoman ja ympäristöönsä sulautuvan digitaalisen median käyttöä.

Viestintäteknikan avautuminen ja arkipäiväistyminen on näyttäytynyt kansalaisille myös uusina mahdollisuuksina osallistua. Digitalisoitunut ja verkottunut viestintäympäristö on nähty etenkin kaupunkien suunnitteluprosessin uutena työkaluna, jolla kansalaisten äänet voidaan kirjata osaksi aiemmin vain ammattisuunnittelijoiden hallitsemaa toimintakenttää.

Viimeisten vuosien aikana sosiaalinen media, erilaiset päätelaitteet sekä verkkopalvelut ovat tarjonneet tuoreita väyliä kansalaisten osallistumiselle ja osallistamiselle. Erityisesti mobiililaitteet ovat tehneet

mahdolliseksi erilaisia in situ osallistumismalleja, joissa osallistuminen on sidottu oikeaan kohteeseen ja aitoon ympäristöön, johon halutaan vaikuttaa. Osallistuminen mahdollistaa paljon uutta, mutta herättää kuitenkin uusia kysymyksiä. Millaisilla tavoilla digitaalinen osallistuminen voidaan tuoda fyysiseen katukuvaan? Löytyykö rajapintoja välittää tietoja ympäristöstä? Millaisia kuiluja digitaalinen osallistuminen sisältää? Kenellä on mahdollisuus ja potentiaali ottaa osaa uusien tekniikoiden käyttöön?

Esityksessä tarkastelemme mobiiliosallistumisen potentiaalia ympäristöministeriön rahoittaman tutkimusprojektin kautta. Hankkeessa pyritään löytämään mahdollisuuksia matalan kynnyksen osallistumiseen hyödyntäen asukkaiden omia mobiilipäätelaitteita sekä tuomaan mahdollisia kehityskulkuja näkyväksi mediatekniikan keinoin.

* *

VIERAILLA POLUILLA

Matti Tainio, Aalto-yliopisto

Esitykseni käsittelee taiteellisessa tarkoituksessa tekemiäni tekstimuotoisia kaupunkijuoksuja leikillisinä, uusia näkökulmia avaavina interventioina kaupunkitilaan. Ennalta määrättyyn kuvioon perustuvien juoksureittien seuraaminen ei haasta muiden kokemaa kaupunkitilaa, mutta on muuttanut omaa käsitystäni kaupungissa kulkemisen oikeista tavoista ja niistä poikkeamisen seurauksista.

Osana taiteellista työtäni olen juossut kaupunkeja maailmankartalle sekä Suomessa että ulkomailla. Teossarja sai alkunsa tehdessäni juoksemiseen liittyvää näyttelyä vuonna 2008. Tartuin suomalaisen urheiluhistorian legendaan Suomen symbolisesta juoksemisesta maailmankartalle ja päätin toteuttaa ajatuksen konkreettisenä juoksuna. Suunnittelin Etelä-Haagasta Merisatamaan kulkevan sanan HELSINKI muotoisen reitin, jonka juoksin GPS-tallennin taskussani. Näyttelyssäni galleria Pirkko-Liisa Topeliuksessa juoksuni oli esillä karttapohjalle siirrettynä kuvana toteutuneesta juoksustani.

Lähdin toteuttamaan teostani tarkastellen vain juoksureitin ja kartan suhdetta, mutta jo teosta juostessani havaitsin, miten määrättyä reittiä seuraava ja normaaleja liikkumisen tapoja rikkova liikkuminen halki kaupungin avaa uudenlaisen näkökulman tuttuihinkin seutuihin: kartalle piirrettyjen kirjainten seuraaminen pakotti minut pois totuilta reiteiltä, kulkemaan samoja katuja edestakaisin ja kiertämään kortteleita uusiin suuntiin. Vaikka kaupunkiin jättämäni jälki on virtuaalinen, olen itse ottanut tilan haltuun uudella tavalla.

Myöhemmin olen juossut kartalle kaupunkeja, joista osaan olen tutustunut etukäteen vain kartan perusteella. Näitä teoksia juostessani kaupunkirakenteen ja maan muotojen tuottamat yllätykset ovat olleet vielä suurempia kuin ensimmäisellä juoksullani. Taiteelliseen pakkoon perustuva reittivalinta on johdattanut minut pois tavanomaisilta tai muuten kiinnostaviksi katsottavilta alueilta sekä päätynyt käyttäytymään paikallisten normien vastaisesti juostessani halki Lissabonin köyhien kaupunginosien tai aamuruuhkaisella Oxford Streetillä Lontoossa.

* *

SUUNNITELTU (KAUPUNKI)TILAN KOREOGRAFIA / KEHOLLINEN PAIKAN TAPAHTUMA TANSSISSA

Olli Poutanen, Aalto-yliopisto

Miten kaupunkitiloja voi lähestyä koreografioina? Miten tilasuunnittelun ratkaisut kaupunkitilassa synnyttävät tilassa liikkuvissa kehoissa miellyttävän tanssin? Siinä kysymyksiä, joiden saattelemina Anna ja Lawrence Halprin kehittivät menetelmiä, joissa tanssi auttaa suunnittelijoita tilallisten vuorovaikutusten kehollisessa haltuunotossa, notaatiossa ja suunnittelussa.

Miten kehot tuottavat paikkaa? on aihe, jota tutkin opinnäytteessäni. Tutkin kontakti-improvisaatio-tanssia esimerkkinä kehollisesta toiminnasta, jossa paikkakokemus muodostuu tietynsuuntaiseksi johtuen tanssilajin periaatteiden ja ideaalien kehollistumisen vaikutuksesta aistimiseen. Tanssijoille kehittyy erityistaito tuottaa kehoonsa herkkyyttä haptisille aistimuksille liikkeessä. Tulkinnassani kehot tuottavat kokemuksen paikan tapahtumasta tanssissa aistillisesti lähelle, jonka seurauksena myös paikkaan liitettävät merkitykset saavat tunnistettavia piirteitä.

Esityksessä vertailen ja yhdistelen näitä lähestymistapoja, pohdin tutkijan / suunnittelijan kehollisuutta ja tarjoan esimerkkejä tanssivan tutkijan epäkonventionaalisista tilan haltuunotoista. Samalla pyrin valottamaan tanssin ja non-representationaalisen lähestymistavan antia kehollisuuden, liikkeen, aistit ja affektin huomioimaan pyrkivälle tutkimukselle.

* *

SIELUN JA RUUMIIN TILAT:

KRISTILLINEN YHDISTYSARKKITEHTUURI JA SUKUPUOLI 1900-LUVUN ALUN HELSINGISSÄ

Oscar Ortiz-Nieminen, Helsingin yliopisto

1900-luvun alussa kristinusko oli uudenlaisten haasteiden edessä. Luterilaisen kirkon itseoikeutettu asema niin yhteiskunnan koossapitävänä voimana kuin kaupunkihorisontin näkyvämpänä monumenttina olivat kyseenalaistumassa. Virallisen kirkko-organisaation ulkopuolella syntyneet lukuisat kristilliset organisaatiot alkoivat järjestää kaupunkilaisille mitä erilaisinta toimintaa: huono-osaisten avustustyöstä aina ompeluseuroihin ja voimistelutunteihin. Syntyi uusia, katsomuksellisesti sitoutuneita tapoja ottaa kirkko- ja kaupunkitilaa haltuun. Kirjavoituvalle yhdistystoiminnalle tarvittiin puitteet, mikä vaati uudenlaista kristilliseen arvo- ja toimintamaailmaan soveltuvaa arkkitehtuuria. Järjestöjen toimitiloja rakennettiin usein työväenkortteleiden ahtaille tonteille. Rakennusten tilaohjelmat olivat monipuolisia, kirkkosalin lisäksi niihin mahdutettiin mm. kerhohuoneita, asuntoja, myymälöitä, kansankeittiöitä, majoitustiloja ja liikuntasaleja. Nämä uudenlaiset rakennukset asettavat kiinteäksi esitetyn sakraalin ja profaanin elämänpiirin eron kyseenalaiseksi. Työkeskukset tekivät tilaa naisten johtamalle ja järjestämälle toiminnalle, mikä muutti sukupuolen ja tilan välistä dynamiikkaa sen uskonnollisessa ja siten mieslähtöisessä kontekstissa. Esitelmäni jäsentyy kahden esimerkkirakennuksen ympärille: Kaupunkilähetyksen Betania-talo (1904) Punavuorella ja Evankeliumiyhdistyksen rukoushuone (1906) Kalliossa.

Tukeudun tila-, kuva-, ja tekstiaineistoni analyysissä queerteoreetikko Sara Ahmedin käsitykseen sukupuolesta. Sukupuoli on ruumiillinen tapa ottaa ympäröivä tila haltuun ja toimia siinä olevan objektimaailman kanssa. Sukupuolinormit paljastuvat ja säröilevät, mikäli ruumis joutuu ottamaan tilaa eri tavoin haltuun. Arkkitehtuuri on rakennettuna tilana sekä sukupuolitettua että sukupuolittavaa. Se jäsentää tapaa, jolla maailma ja siinä ilmenevät sosiaaliset suhteet järjestetään ja toteutetaan. Samalla kun arkkitehtuuri monilta osin säätelee ihmisten välisiä kohtaamisia, se myös mahdollistaa epäkonventionaalista toimintaa. Siinä missä kristillisten yhdistysten rakennusten tilaratkaisut pyrkivät yhtäältä sukupuolieron korostamiseen ja normittamiseen, ne antoivat myös mahdollisuuksia toistaa toisin: niissä toimi hoivaavia, huolehtivia miehiä ja aktiivisia, itsenäisiä naisia. Uudenlaisella kristillisellä yhdistysarkkitehtuurilla oli kauaskantoinen vaikutus luterilaiseen kirkkorakennustaitteeseen Suomessa.

VAIHTOEHTOLAJIEN HILJAINEN VASTARINTA

Veli Liikanen, Mikkelin ammattikorkeakoulu ja Anni Rannikko, Itä-Suomen yliopisto

Nuorten vaihtoehtolajit, esimerkiksi skeittaus, parkour ja scoottaus, ovat luovaa ja usein ennakoimatonta liikettä, joka sijoittuu tiloihin, jotka on lähtökohtaisesti suunniteltu muuhun kuin liikuntakäyttöön. Niille ominainen kaupunkitilassa epäkonventionaaliseksi määritelty liike on tilan haltuunottamisen tapa, jonka kautta julkisen tilan valtasuhteita neuvotellaan uudelleen. Monen liikuntatutkimuksessa vaihtoehtolajiksi nimettävän lajin keskeiset periaatteet liittyvät tavalla tai toisella julkiseen tilaan, ovathan lajien syntytarinatkin kertomuksia kaupunkitilan toisinnäkemisestä ja -tekemisestä. Tarkastelemme alustuksessamme vaihtoehtolajiharrastajien tilan haltuunotoille antamia merkityksiä. Kysymme, millaista tilan valtageometriaa ja millaisia yhteiskunnallisia valtasuhteita vaihtoehtoliikkujien tilallisen vastarinnan tarkastelu tuo näkyviin. Aineistona toimivat 12–29-vuotiaille vaihtoehtolajiharrastajille tehty verkkokysely (n=935), erityisesti sen avoimet vastaukset, sekä kymmenen teemahaastattelua. Analyysimme on osa Liikunnan monimuotoistuvat tilat ja tavat -tutkimushanketta (OKM 2012–2014).

Kaupunkitilan suhde vaihtoehtoliikuntaan on kolmitahoinen: kaupunkitila toimii yhtäältä vaihtoehtoliikkujien toiminnan mahdollistajana, toisaalta toiminnan rajaajana ja kolmanneksi liikunnallisen uudelleentuottamisen ja -määrittelemisen kohteena. Aikuiset ovat monopolisoineet julkisen tilan ja samalla karkottaneet nuoret, ”julkisen tilan ei-toivotut toiset”, sivummalle keskuksista. Siitä huolimatta nuoret ottavat tilaa aktiivisesti haltuunsa – tosin hienovaraisesti ja huomaamatta. Konfliktihakuisuus ja selkeästi artikuloitu vastarinta aikuisten tilallista valtaa kohtaan jäävät vaihtoehtoliikkujien puheessa sivummalle, kun taas neuvottelevat tai sovittelevat äänenpainot saavat eniten tilaa. Tilaa otetaan haltuun huomaamatta ja hetkellisesti, ilman avointa valtataistelua, mikä onkin vaihtoehtolajiharrastajien tilallistuneen vastarinnan muoto. Vaihtoehtolajien tilat ovat ennen kaikkea hiljaisen vastarinnan tiloja, joissa eri ikäryhmien välisiä valtasuhteita neuvotellaan uudelleen ja uudelleen.

* *

ÄÄRIRAJOILLA: NUORISOKULTTUURISET TUULET ”METSÄLÄISTEN” AIKALAISHAASTEINA

Päivi Harinen, Itä-Suomen yliopisto

Kuntaliitosten ja muunkin keskittämispolitiikan myötä maahamme on syntynyt runsaasti asuinalueita, jotka tilastoituvat kaupunkialueiksi (ja representoituvat kaupunkeihin kuviteltuine toimintamahdollisuuksineen) mutta jotka arjen konkreettisina elinympäristöinä ovat harvaanasutun maaseudun syrjäkyliä. Syrjäisiä asuinseutuja on suomalaisessa yhteiskuntapoliittisessa ja -tieteellisessä keskustelussa totuttu tarkastelemaan erityisesti vanhuuden elinympäristöinä. Näillä paikkakunnilla asuu kuitenkin myös nuoria ihmisiä, joiden elämään asuin ympäristö tarjoaa omanlaisensa mahdollisuusrakenteet suhteessa nuorille tärkeisiin elämänkenttiin: koulutusmahdollisuuksiin ja vapaa-ajan harrastustoimintaan.

Tarkastelen esityksessäni mahdollisuuksia, joita maantieteellisesti laajojen kaupunkien kaukaisilla reunoilla asuvilla nuorilla on osallistua vapaa-ajan vertaistoimintaan. Erityinen kiinnostukseni tässä yhteydessä liittyy organisoimattomaan, omaehtoiseen liikuntatoimintaan, jota liikuntatieteellisessä keskustelussa on kutsuttu vaihtoehtoliikunnaksi (parkour, skoottaus, skeittaus, longboarding jne.). Minkälaisia mahdollisuuksia syrjäkylänuorilla on olla osa uudenlaisia urbaaneiksi luonnehdittuja nuorisokulttuurisia liikuntamaailmoja, joihin liittyvät vahvasti monenlainen rakennetun tilan uudelleenmäärittely ja -käyttö? Analyysini on osa liikunnan nuorisokulttuurisia muotoja analysoivaa LIMU-hanketta (Liikunnan monimuotoistuvat tilat ja tavat, OKM 2012–2014) ja myös osa syrjäseutujen arkielämää tarkastelevaa Reunamerkitöjä Hylkysyrjästä -hanketta (2011-). Tarkasteluni pohjautuu keskisuuren kaupungin äärireunoilla asuvien nuorten haastatteluihin. Näillä nuorilla on selkeä ymmärrys siitä, mikä olisi ”coolia” ja koukuttavaa liikuntaa, mutta mahdollisuudet harrastaa sitä ovat minimaaliset (sopivien alustojen puutteesta ja siksi, että reunoilta keskuksiin on usein matkaa useita kymmeniä kilometrejä, lähin kaverikin asuu kaukana, eikä julkista liikennettä ole).

4. ARKINEN VASTARINTA: KEHO, TILA JA POLIITTINEN TOIMIJUUS

Puheenjohtajat: Tarja Väyrynen (Tampereen yliopisto), Anitta Kynsilehto (Tampereen yliopisto)

Työryhmän tarkoituksena on tarkastella kehollista vastarintaa ja etsiä sitä paikoista ja tiloista, joista emme ole sitä tottuneet perinteisesti etsimään (esim. työpaikka, koulu, sairaala). Myös keho voidaan ymmärtää tilana, joka muodostaa pinnan poliittiselle toimijuudelle ja näin ollen vastarinnalle. Keho on erilaisten poliittisten hallinnan käytäntöjen kohde, mutta se voi myös häiritä näitä käytäntöjä koreografiallaan. Termillä ”koreografia” tavoitetaan kehojen väistämätön suhde toisiin kehoihin ja niiden keskinäinen liike, joka on vastarinnan perusta. Työryhmässä tarkastellaan muun muassa sitä, milloin tämä – usein hyvin pienessä mittakaavassa toteutuva – häirintä ja vastarinta voidaan tulkita poliittiseksi eli milloin se kyseenalaistaa vallitsevia yhteiskunnallisia jakoja ja hierarkioita. Työryhmä on erityisen kiinnostunut tutkimuksesta, jossa kehoja ja vastarintaa lähestytään mikro-politiikan, arkisen ja tavallisen näkökulmasta, koska näin voidaan avata tuoreita näkökulmia poliittiseen toimijuuteen. Poliittinen toimijuus ei kiinnity välttämättä kansalaisuuteen, vaan sitä voidaan tarkastella esimerkiksi myös inhimillisen toiminnan tapahtumaluonteesta kautta. Filosofisesti suuntautunut tutkimus, jossa tutkitaan kehojen aika-tilallista luonnetta, sopii hyvin työryhmän aihealueeseen. Työryhmä on kiinnostunut myös etnografisesti orientoituneista tutkimuksista, joiden tavoitteena on kuvata ja selittää ihmisten toimintaa heidän ympäristössään tai ryhmän jäsenten tulkintoja ja käsityksiä ympäristöstään ja toiminnastaan. Sosiaalisen vuorovaikutuksen tutkiminen auttaa näkemään ennalta arvaamattomia vastarinnan tiloja ja poliittisen toimijuuden mahdollisuuksia. Myös kehon ja poliittisen toimijuuden tutkimuksen eettisyyttä tarkastelevat esitykset sopivat työryhmään.

**

LEIKKI KEHOLLISENA TIETÄMISENÄ. ESIKOULLAISET PIKKU KAKKOSEN PUISTOA SUUNNITTELEMASSA

Anna-Kaisa Kuusisto-Arponen ja Markus Laine, Tampereen yliopisto

Lasten ja nuorten osallistumiseen keskittyvä suunnitteluteoria kohdentuu harvoin keholliseen tietämiseen. Tämä kehollinen tieto on keskeisestä lasten ja nuorten eletyissä arjessa sekä tilallisten ja sosiaalisten kokemusten syntymisessä. Esityksessä pohdimme esikouluikäisten lasten kehollista tietoa, joka on karttunut heille elämällä, ”olemalla” ja leikkien. Tarkastelemme erityisesti Tampereen kaupungin ydinkeskustassa sijaitsevan Pikku Kakkosen puiston uudistamisprosessia, jonka keskiöön olemme rajanneet erilaisista tietämisen tavoista johtuvat käännökset (translation). Samalla huomiomme kiinnittyy lapsille ja nuorille ominaisiin tapoihin ja kykyihin luoda tietoa sekä niihin haasteisiin, joita tämän tiedon hyödyntäminen vaatii kaupunkisuunnittelussa.

Suunnittelun aikuiskeskeisyys, lasten kahtalainen asema ihmisinä (human being) ja tulehisen tilassa olevina ihmisinä (human becoming) ohjaavat monia nykyisiä osallisuusikäntöjä. Tästä syystä suunnittelun tiedontarpeet ja lasten eletty kehollinen ymmärrys kohtaavat puutteellisesti. Kokemuksemme mukaan erilaiset tietämisen tavat voidaan tehdä näkyviksi muun muassa visuaalista metodologiaa käyttäen. Esityksemme perustuu useisiin empiirisiin aineistoihin. Ensiksi lapset kertoivat meille leikkipuistosuunnittelusta piirustustensa pohjalta. Toiseksi käytimme Pikku Kakkosen puiston suunnittelijan haastattelussa havaintomateriaalina näitä lasten piirustuksia ja puiston varsinaisia suunnitelmia. Kolmanneksi, kun puisto valmistui syksyllä 2013, videokuvasimme kahtena eri kertana lasten leikkejä puistossa. Neljänneksi, lapset tekivät ensikäyntiensä jälkeen kokemuksiinsa perustuvat piirustukset Pikku Kakkosen puistosta, joissa he kuvaavat ilonaiheitaan ja pettymyksiään. Analysoimalla lasten tapaa

tuottaa ymmärrystä leikkien, osoittamme, miten lasten tietämisen ja toimimisen tapa voidaan kääntää paremmin suunnittelun käytäntöihin ja päinvastoin.

* *

TURISTIKIERROSTEN POLIITTINEN MAANTIETE JERUSALEMISSA

Taina Renkonen, Tampereen yliopisto

Opastetut turistikerrokset ovat suosittu tapa tutustua matkakohteeseen, sillä ne kiteyttävät kohteen historian ja maantieteen helposti kulutettaviksi matkailutuotteiksi. Tutkimusasetelmassani ne kuitenkin kohoavat pelkistä kaupallisista tuotteista tehokkaiksi identiteettipoliittisiksi välineiksi. Esityksessäni tarkastelen, kuinka identiteetit, rajat ja muisti rakentuvat Jerusalemissa järjestetyillä opastetuilla kävelykerroksilla oppaiden narratiivien, ympäröivän maiseman ja kehollisten koreografioiden välityksellä. Näkökulmani nojautuu kriittiseen geopolitiikkaan, kulttuurimaantieteelliseen maisematutkimukseen ja kriittiseen matkailututkimukseen. Jerusalemi on erityisen kiinnostava kohde kierrosten tarkastelulle identiteettipoliittisesta perspektiivistä, sillä se on paitsi kolmen maailmanuskonnon pyhä kaupunki, myös Israelin ja palestiinalaisten välisen pitkittyneen kansallisen konfliktin episentrumi. Etnografisen menetelmän, osallistuvan havainnoinnin, avulla keräämässäni aineistossani ovat edustettuina sekä yhteiskuntajärjestystä ylläpitävä virallinen matkailusektori että samaista maailmankuvaa murtamaan pyrkivä, kierroksillaan vastarinnan maantiedettä luova epävirallinen, kansalaisyhteiskunnasta kumpuava sektori. Esitykseni osoittaa, kuinka eri lähtökohdista tuotetut kävelykerrokset loivat samaa "kaupunkinäyttämöä" hyödyntämällä varsin erilaisiin geopolitiittisiin diskursseihin pohjautuvia esityksiä. Opastetut kävelykerrokset voivat siten palvella vallitsevat hallintasuhteet luonnollistavina nationalismin välineinä, mutta toisaalta niiden avulla voidaan myös paljastaa ja vastustaa kolonialistista maantiedettä ja sen seurauksia.

* *

LEIRI, KESKUS JA KEHO: NÄKÖKULMIA POLIITTISEEN TOIMIJUUTEEN JA TILAAN

Eeva Puumala ja Anitta Kynsilehto, Tampereen yliopisto

Tässä paperissa tarkastellaan marginalisoitujen kehojen – turvapaikanhakijat ja paperittomat – poliittista toimijuutta. Keskeisenä intressinä on, miten monin tavoin hyvin ahtaaseen asemaan paikannetut kehot luovivat poliittisten prosessien ja instituutioiden seassa ylittäen niihin kohdistuvia rajoituksia ja rajoitteita. Analyysimme pohjautuu empiiriseen aineistoon, jonka valossa on mahdollista lukea kriittisesti myös teoreettisia keskusteluja poliittisesta toimijuudesta ja tilasta sekä esittää hieman toisenlaisia tulkintoja aihepiiristä. Miten kehon poliittisuus ja niihin kohdistettu politiikka purkautuvat turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksissa sekä dokumentoimattomien muuttajien luomissa epävirallisissa leireissä? Millä tavoin marginaalisuus ja paikattomuus ruumiillistuvat näissä paikoissa? Entä millaisia yhteyksiä ja toimijuuksia niissä muodostuu ja millaisia suhteita ne rakentavat eri kehojen välille? Näihin kysymyksiin pureutumalla paperimme luonnostelee useita erilaisia kehollisen vastarinnan muotoja, jotka murtavat ajatuksen saumattomasta muuttoliikkeiden hallinnasta ja turvapaikkaprosesseista.

KEHO, TILA JA POLIITTINEN TOIMIJUUS TYÖSSÄ: MUUTTOLIIKENÄKÖKULMA

Tiina Vaittinen, Tampereen yliopisto

Tarve tehdä työtä ja ansaita rahaa elääkseen näyttelee isoa roolia lähes kaikkien ihmisten elämässä. Maahanmuuttajien kohdalla mahdolliset työt ja työlle osoitetut tilat kuitenkin määritellään ensisijaisesti oleskeluluvan perusteella. Hallinnon käytännöissä, laissa sekä julkisessa keskustelussa maahanmuuttajaryhmät yleensä jaotellaankin erilaisiin hierarkkisiin ryhmiin, joissa virallisesti tunnustettu työperusteinen muutto koetaan hyväksyttäväksi ja kansallisia rajoja vähemmän uhkaavaksi. Tässä järjestyksessä jotkut kehot esitetään – ja nähdään – haluttuina ”työtä tekevinä siirtolaisina” kun taas toisilta puuttuu oikeus ja/tai mahdollisuus (lailliseen) työhön, sen vuoksi että he ovat ”vääränlaisia” siirtolaisia. Kategorisoinnit järjestävät myös kaupunkitilaa, jakaen sitä eri tavoin tunnustetuiksi ja arvostetuiksi, näkyviksi ja näkymättömiksi ”siirtolaisten työpaikoiksi”. Erityisesti siirtolaisten kohdalla (kaupungistuneesta?) työstä muodostuukin politisoitunut tila, joka määrittyy paitsi hallinnan myös vastarinnan kautta. Haastaen työperusteisen muuton hallinnollisia rajoja, tässä esityksessä teorisoidaan työtä kehollisen vastarinnan tilana.

* *

“HAUTOJÄRVEN EDESSÄ EN ITKENYT!”:

AIKA-TILALLINEN TAPAHTUMA VASTARINTANA JA POLITIIKAN EDELLYTYKSENÄ

Tarja Väyrynen, Tampereen yliopisto

Kun 80-vuotias Kaisu Lehtimäki kertoi tarinansa vuonna 1944 tapahtuneesta paostaan Suomesta saksalaisten sotajoukkojen mukana Saksaan Virpi Suutarin *Auf Wiedersehen Finnland* (2010) dokumenttielokuvassa ja aamutelevision haastattelussa, synnytti hänen esiintymisensä aika-tilallisen tapahtuman (Jacques Rancière), joka haastoi kansakunnan temporaalisen järjestyksen. Hänen kehostaan tuli pinta, joka ilmensi aikaa kestona (Henri Bergson) ja joka asettui agonistiseen suhteeseen Suomen sodanjälkeisen virallisen historiakirjoituksen ja sen lineaarisen ja teleologisen aikakäsityksen kanssa. Hänen kehonsa tuli näkyväksi ja otti sille kuuluvan äänen ja siirtyi näin ollen tilaan, jossa sen ei olisi tullut olla. Kaisu paljasti kansallisen identiteetin halkeamia tekemällä näkyväksi siellä olevan episteemisen väkivallan, joka oli vaientanut hänet ja sulkenut hänet pois osallisuudesta kansakuntaan. Tässä paperissa tarkastellaan Kaisun esiintymisen avulla, miten keho ja sen synnyttämä aika-tilallinen tapahtuma voi tuoda poliittisen eli häirinnän ja vastarinnan kansakunnan keskiöön.

5. ELÄINTEN LÄSNÄOLO KAUPUNKITILASSA

Puheenjohtajat: Outi Ratamäki (Itä-Suomen yliopisto, Suomen ympäristökeskus), Heta Lähdesmäki (Turun yliopisto)

Kuten eläinmaantieteilijät Jennifer Wolch, Kathleen West ja Thomas Gaines (1995) toteavat, kaupunki on ihmistä varten ja ihmiselle luotu tila. Kaupungit koetaan usein erämaan vastakohtaksi samaan tapaan kuin kulttuuri ymmärretään luonnon vastakohtaksi. Tästä syystä villieläimiksi luokitellut eläimet mielletään kaupunkitilassa poissaoleviksi. Eläinten osalta kaupunkitila yhdistetään lähinnä vain lemmikkieläimiin. Wolch, West ja Gaines kuitenkin muistuttavat, etteivät ainoastaan ihmiset asuta kaupungeja, vaan myös monet villieläimiksi luokitellut eläimet voivat elää pysyvästi kaupungeissa. Kaupunki voidaan ymmärtää myös villieläinten paikaksi ihmisen luonnosta eristämisen tilan sijaan. Työryhmä keskittyy toislaisten eläinten toivottuun ja ei-toivottuun keholliseen läsnäoloon kaupunkitilassa. Eläimen kehollisuus ilmenee läsnäolossa, erilaisten tilojen haltuunotossa ja muokkaamisessa.

Kutsumme esityksiä eri tieteenaloja edustavilta tutkijoilta. Esitelmät käsittelevät kaupungeissa vierailevia tai pysyvästi asuvia toislaisten eläimiä ja esittävät, millaisia elettyjä tiloja kaupungit voivat olla eläimille. Mitkä eläinryhmät tai lajit ovat ottaneet kaupunkitilan haltuunsa ja tehneet siitä oman paikkansa ihmisen avulla tai itsenäisesti? Tutkimuskiinnostuksena on myös, millä tavoin eläinten voi ajatella osallistuvan kaupungin tekemiseen sen asukkaina tai siellä vieraillessaan. Millä tavoin toislaisten eläimet muokkaavat kaupunkitilaa omakseen? Puhujat voivat lähestyä ei-inhimillistä kehollisuutta myös ihmisen näkökulmasta. Esitelmissä voidaan esimerkiksi tarkastella ihmisten ja eläinten kohtaamisia sekä tunteita ja reaktioita, joita eläinten läsnäolo kaupunkitilassa ihmisissä herättää. Millaisena merkinä ihmiset pitävät eläinten kehollista läsnäoloa kaupungeissa eli kuinka ihmiset lukevat eläinten kehoja? Millainen läsnäolo on ihmisten mielestä liiallista ja ei-toivottua; tuleeko eläin liian lähelle vai onko niiden määrä liiallinen? Ei-toivottu läsnäolo voi vahvistaa ihmisten näkemystä kaupungista yksinomaan ihmisen elintilana, kun taas toivottavat ja mieluisat kohtaamiset eläinten kanssa jaetussa kaupunkitilassa voivat vahvistaa tunnetta kanssa-asumisesta ja kaupungista yhteisenä elinalueena.

* *

LIITO-ORAVAT KAUPUNGISSA: INVAASIOIT, EKSYNEET ORAVAT JA RAJATUT ELINPIIRIT

Nina V. Nygren, Tampereen yliopisto

Luontodirektiivillä tiukasti suojeltujen liito-oravien läsnäolon selvittämisestä on muodostunut viimeisen 15 vuoden aikana yksi tärkeä osa maankäytön suunnittelun selvityksiä sekä metsänhoidon luonnonsuojelua. Ammattimaiset liito-oravakartoittajat tekevät maastokäyntejä ja selvittävät liito-oravien elinpiirejä ja lisääntymis- ja levähdyspaikkoja hakkuiden ja maankäytön muutosten suunnittelua varten. Analysoin millaisten inhimillisten ja ei-inhimillisten kehollisten käytäntöjen myötä liito-oravien selvittäminen ja suojeleminen tapahtuu, miten liito-oravien ympäristön käyttöä tulkitaan ja millaista keho(je)n politiikkaa suojelemaan liittyy. Liito-oravan liikkumisen ja ympäristön käytön tavat (puissa eläminen, niiden välillä liittäminen, yöaktiivisuus) eroavat ihmisen ja myös monen ihmiselle tutumman eläimen tavoista ja liito-orava onkin metsässä läsnä useimmiten vain papanoiden välityksellä, näkymättömänä.

KOKEMUKSIA EKSOOTTISEN ELÄIMEN VIERAILUSTA JA ESIINTULOSTA: JÄTTILÄISKÄÄRMEEN HERÄTTÄMÄT AJATUKSET LAHDESSA ENNEN JA NYT

Liisa Seppänen, Turun yliopisto

Vuonna 2012 Lahden torilla suoritetuissa arkeologisissa kaivauksissa paljastui päivänvaloon jättiläiskäärmeen sisältänyt haudaus. Haudasta löytyneiden esineiden perusteella haudaus voitiin ajoittaa 1900-luvun alkupuolelle joko Lahden kauppalan tai varhaisen kaupunkivaiheen aikaan. Tähän aikaan tällaisia käärmeitä ei ole pidetty lemmikkeinä, vaan kysymyksessä on todennäköisesti sirkukseen kuuluneen eksoottisen eläimen vierailu ja esiintyminen, joka tämän yksilön osalta sai uuden yleisön noin sata vuotta myöhemmin. Arkeologisenä löytönä Lahden jättiläiskäärme on ainutlaatuinen, ja haudaus löytöineen on saanut aikaan monia tulkintoja ja herättänyt erilaisia ajatuksia.

Esitelmässä kerrotaan jättiläiskäärmeen sisältäneestä hautauksesta Lahden torilla ja siihen sisältyvän arvoituksen jäljityksestä. Sirkuksen saapuminen kaupunkiin eläimeen ja esiintyjineen oli värikäs tapahtuma, johon liittyi monenlaisia kokemuksia. Jättiläiskäärmeet, käärmeiden kesyttäjät ja käärmetanssit olivat 1900-luvun alkupuolella olennainen osa sirkusten ohjelmatarjontaa. Millaisia tunteja tämä noin 2,5 m pitkä jättiläiskäärme mahdollisesti herätti lahtelaisissa ja sirkusyleisössä 1900-luvun alussa? Ja toisaalta, millaista mielenkiintoa sama jättiläiskäärme on saanut osakseen sata vuotta myöhemmin? Miten tämän eksoottisen eläimen herättämät kokemukset eroavat toisistaan ja mikä niitä vuosikymmenienkin jälkeen yhdistää?

* *

KOIRA KAUPUNGISSA: LEGITIIMI TOIMIJA VAI LAINSUOJATON VIERAILIJA?

Pia Bäcklund, Tampereen yliopisto ja Leena Koski, Itä-Suomen yliopisto

Kaikkialla, mutta erityisesti taajamissa ja tiivisti rakennetuilla kaupunkialueilla koirattomat ihmiset kohtaavat koiria ja koiranomistajia monenlaisissa arjen tilanteissa. Minkälaisia nämä kohtaamiset ovat? Mitä koirattomat ihmiset ajattelevat koirista ja koirien omistajista? Koirattomien ihmisten näkemyksiä koirista kaupunkitilassa ei ole juurikaan tutkittu. Analysoimalla koirattomien ihmisten suhdetta koiriin, voidaan uudella tavalla nähdä myös muita tämänhetkisen kulttuurimme kysymyksiä: Miten ja millaisten asioiden kautta yhteiskunnan ja luonnon välille tehdään eroa? Entä millaisten asioiden ajatellaan kuuluvan inhimillisyyden, millaisten elämellisyiden piiriin? Miten ihminen yhtäältä yksilönä rakentaa suhdetta eläimiin ja millaisiin asemiin eläimet toisaalta asetetaan suhteessa yhteiskunnalliseen toimintaan? Puheenvuorossamme esittelemme alustavia tuloksia kyselyaineistosta, jossa 1005 koiratonta ihmistä eri puolilta Suomea vastasi kysymyksiin sekä suomalaisesta koirakulttuurista että henkilökohtaisista kokemuksistaan ja kohtaamisistaan koirien kanssa. Tutkimushanke on osa laajempaa yhteiskunnallista koiratutkimusta (www.koiratutkimusta.net).

* *

MOSKOVAN METROKOIRAT - ELÄIMET KAUPUNKITILAN HALTUUNOITAJINA

Heta Lähdesmäki, Turun yliopisto

Vaikka kaupungit ovat ihmisille luotuja tiloja, asuu niissä pysyvästi monia toisilajisia eläimiä. Ihmisten lisäksi myös eläinten voi katsoa olevan kaupunkitilassa "kotonaan". Esimerkin tällaisesta kaupunkitilan haltuunotosta tarjoavat Moskovan metrokoirat. Moni Moskovan katukoirista yöpyy metroasemilla ja kulkee metrojen kyydissä. Osan metrokoirista uskotaan jopa osaavan käyttää metroa kaupungissa liikkumiseen.

Käytän lähteinäni lehti- ja internet-aineistoja. Tarkastelen esitelmässäni katukoirien tapoja hyödyntää Moskovan metroa sekä sitä, mitä nämä tavat kertovat toislajisten eläinten mahdollisuuksista ottaa kaupunkitilaa haltuun. Kiinnostavaa on myös tarkastella, kuinka ihmiset suhtautuvat katukoirien läsnäoloon julkisessa liikenteessä. Kaupunkitilan haltuunoton liitän metrokoirien aktiiviseen toimijuuteen. Pelkkä läsnäolo metroasemilla ja -vaunuissa kertoo koirien toimijuudesta. Joidenkin koirien oletettu kyky käyttää metroja suunnistamiseen liittyy myös käsityksiimme toislajisten eläinten toimijuudesta.

6. KEHOLLISUUS JA LUONTOSUHDE KAUPUNKIYMPÄRISTÖSSÄ

Puheenjohtajat: Riitta Wahlström (Taiga-instituutti), Pia Bäcklund (Tampereen yliopisto)

Ihmisten psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin on todettu vaikuttavan myös se, millaisia luontokokemuksia elinympäristö mahdollistaa. Miellyttäväksi koettu ja helposti saavutettava luontoympäristö houkuttaa ulkoiluun ja luonnossa oleskeluun, mikä fysiologisten mittauksen mukaan auttaa esimerkiksi palautumaan stressistä. Kaupunkien viheralueilla on tärkeä tehtävä kaupunkilaisten terveyden edistäjinä. Viherkatot, viherseinät, puistot, hiljaisuuden keitaat, jne., luovat kaupunkeihin kehollista terveyttä edistäviä tiloja. Kaupunkilaisten luontosuhteen edistäminen ja kehittäminen ovatkin tärkeitä huomioitavia asioita kaupunkisuunnittelussa. Millaiset alueet koetaan puoleensavetävinä, millaisia vältellään ja millaisia luontokokemuksia ihmiset kaupungeissa yleensäkin kaipaavat?

Työryhmään kutsutaan kaupunkimaantieteilijöitä, ekologeja, psykologeja, kaupunkisuunnittelijoita, arkkitehteja ja muita aiheesta kiinnostuneita pohtimaan yhdessä urbaania luontosuhdetta. Työryhmään toivotaan esityksiä innovatiivisista toteutuksista ja ideoista, joissa paikallinen ja tilallinen kehollisuus ja luontosuhde syventyvät, monipuolistuvat ja merkityksellistyvät eri tavoin.

* *

ASUTUKSEN JA METSÄN VÄLISET RAJA-ALUEET HYVINVOINNIN LÄHTEINÄ

Maria Seppälä, Tampereen yliopisto

Suunnittelussa asutuksen ja metsän väliset rajat halutaan pitää mahdollisimman erottavina ja yksiselitteisinä. Ekologian alalla on tutkimuksia, joissa ajatellaan, että metsän reunaan muokkaavat asukkaat ovat haittatekijä metsän ekologiselle. Asutuksen ja metsän väliset raja-alueet näyttäytyvät kuitenkin rajalla asuville asukkaille merkityksellisinä tiloina, mikä usein näkyy metsään ulottuvien toimintojen ja artefaktien moninaisuutena. Ympäristöpsykologisesta näkökulmasta rajan muokkaaminen voidaan nähdä oman territorion rakentamisena, yksityisen ja julkisen rajan säätelynä sekä hyvinvoinnin lisäämisenä. (Kervinen, Jokinen, & Seppälä 2014 käsikirjoitus). Toisaalta ohikulkieissaan asukkaat paheksuvat tällaisia julkisen virkistysalueen luvattomia rajaloukkauksia. Tämä ilmeni Tampereella Haukiluomassa järjestämieni asukasryhmäkävelyiden perusteella. Ohikulkijoille rajan pitäminen siistinä oli mieluisa vaihtoehto, mutta kaikki muu toiminta rajalla tulisi heidän mielestään kieltää.

Metsän ja asutuksen välisellä rajavyöhykkeellä on siten merkitystä sekä ohikulkeville että rajalla asuville asukkaille. Raja-alueet herättävätkin monenlaisia kysymyksiä hyvinvoinnin näkökulmasta: Millaisia hyvinvointivaikutuksia rajalla toimiminen tuottaa? Millainen merkitys raja-alueilla ja asuinalueen muilla viheralueilla on rajan muokkaajille? Miten asukkaita voitaisiin hyödyntää raja-alueiden hoitamisessa ja kunnossapidossa? Esitän puheenvuorossani näkökulmia raja-alueista ja niiden merkityksestä asukkaille sekä tutkimussuunnitelman, jonka avulla tutkin, millainen merkitys asutuksen ja metsän välisellä rajalla toimimisella on rajan muokkaajalle.

LUONNOSTA NUORILLE HYVINVOINTIA JA POTKUA ELÄMÄÄN

Riikka Puhakka, Helsingin yliopisto

Luontoa ja sen aineettomia arvoja voidaan hyödyntää ihmisten arjen hyvinvoinnin edistämässä ja monien terveydellisten ja sosiaalisten ongelmien ratkaisemisessa. Luonto pyritäänkin Suomessa liittämään voimakkaammin osaksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen toimintaympäristöjä. Viime vuosina tunnetuksi tulleella green care -toiminnalla tarkoitetaan luontoon ja maaseutu ympäristöön kytkeytyvää toimintaa, joka edistää ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua. Menetelmiä käytetään sosiaali-, terveys-, kasvat- ja kuntoutuspalveluissa. Green care kattaa monia suuntauksia, menetelmiä ja käytäntöjä. Lähtökohdana on se, että luonnon elvyttävyyden, osallisuuden ja kokemuksellisuuden lisäävät ihmisten hyvinvointia.

Tämä tutkimus perustuu Lahden seudulla käynnissä olevaan ESR-rahoitteiseen Polku-hankkeeseen, jossa annetaan eväitä nuorten ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojen suunnitteluun erityisesti luonto- ja ympäristöalalla sekä vahvistetaan nuorten hyvinvointia, osallisuutta ja ympäristövastuullisuutta. Tässä pilottihankkeessa työttömille 16–25-vuotiaille nuorille järjestetään kaupungin alueella kolme osallistavaa, luonto- ja ympäristöpainotteista työpajaa työhön tutustumiseksi. Lisäksi työpajojen toimintaan sisältyvät arjen ympäristövastuullisuuden syventämiseen tähtäävä ekotiimi ja luontoyhteyttä vahvistavat harjoitukset, joiden tavoitteena on muun muassa itsetuntemuksen lisääminen ja oman elämän suuntaviivojen pohtiminen. Tutkimuksessa tarkastellaan hankkeen toimintojen vaikuttavuutta nuorten hyvinvointiin, ura- ja ammatinvalintasuunnitelmiin, luontosuhteeseen ja ympäristövastuullisuuteen. Tulosten perusteella pohditaan kehollisuuden merkitystä luontosuhteen muodostumisessa: miten luonnossa työskentelyn käytännöt ja luontoyhteysharjoitukset voivat vahvistaa kaupunkilaisnuorten luontosuhdetta ja sitä kautta lisätä heidän hyvinvointiaan?

* *

JULKISEN TILAN JA LUONNON RIKASTAMINEN KOLLEKTIIVISEN TOIMINNAN KAUTTA: TOIMINTATUTKIMUSTA TAMPERELAISILLA KAUPUNKIVILJELMÄLLÄ

Krista Willman, Tampereen yliopisto

Suomen suurimmissa kaupungeissa on käynnistynyt 2010-luvun aikana runsaasti erilaisia yhteisöviljelyprojekteja. Uudenlainen kaupunkiviljely eroaa perinteisestä siirtolapuutarha- ja palstaviljelystä erityisesti siinä, että viljelmiä luodaan paikkoihin, joita ei ole suunniteltu ja tarkoitettu viljelykäyttöön. Myös kollektiivinen asukaslähtöinen toiminta on tyypillistä uudelle kaupunkiviljelylle.

Tässä esitelmässä käsittelen käynnistymässä olevan väitöstutkimukseni keskiössä olevaa tamperelaista kaupunkiviljelmää, jota lähestyn toimintatutkimuksellisista lähtökohdista käsin. Viljelämä perustettiin alun perin vuonna 2012 Näsijärven rannassa olevalle tyhjälle hiekkakentälle osana yhden kesän mittaista kaupunkitilaa elävöittävää tempausta. Viljelämä jatkoi kuitenkin elämäänsä sen ympärille muodostuneen kollektiivisen toiminnan seurauksena. Nyt viljelämä on muuttanut rakennustöiden alta muutaman kilometrin päähän purettujen kasvihuoneiden jälkeensä jättämälle joutomaalle.

Tarkastelen viljelmää, viljelijöitä, viljelykasveja, ohikulkijoita, lähiasutusta sekä ympäröivää viheraluetta julkisen tilan toimijoiden kokonaisuutena. Kaupungin tilallinen järjestys kehollistuu viljelytoiminnan yhteydessä, ja samalla toiminta koettelee kaupunkitilan sosiaalista järjestystä. Kiinnostava kysymys on, kuinka kollektiivisen toiminnan varaan rakentuva näkyvillä olo, nähtävillä asettaminen ja kehollinen tekeminen uudistavat ja rikastavat julkista tilaa. Millaisia tuntemuksia itsensä altistaminen ja sosiaalisen järjestyksen koettelu herättää viljelijöissä? Entä millaisia ajatuksia vajaakäytössä olevan kaupunkitilan ja -luonnon muokkaaminen viljelyn avulla herättää kaupunkilaisissa? Vaikka ajatus kaupunkiviljelystä ja "syötävästä

kaupungista” voi olla yleisesti hyväksytty, saattaa julkisessa tilassa toteutettavan viljelytoiminnan kautta tapahtuva sosiokulttuurisen kehollisuuden haastaminen aiheuttaa kuitenkin ristiriitaa.

* *

ONKO HYVINVOINNIN KANNALTA MERKITYSTÄ, LIIKKUUKO LUONNOSSA, RAKENNETUISSA ULKOYMPÄRISTÖISSÄ VAI SISÄTILOISSA?

Tytti Pasanen, Tampereen yliopisto

Asuinalueen viherympäristöjen määrä ja laatu ovat lukuisten kansainvälisten tutkimusten mukaan yhteydessä parempaan terveyteen. Yhdeksi tätä yhteyttä selittäväksi tekijäksi on havaittu lisääntynyt viherympäristöissä liikkuminen. Lisäksi luontoliikunnan hyvinvointivaikutusten puolesta puhuvat lukuisat kokeelliset tutkimukset. Tällaisilla tutkimusasetelmilla ei kuitenkaan voida selvittää, näkyvätkö luontoliikunnan positiiviset vaikutukset arjen hyvinvointina. Esiteltävä tutkimus käsittelee sitä, miten liikuntatottumukset erilaisissa ympäristöissä ovat yhteydessä koettuun hyvinvointiin.

Tutkimusaineistona on kansallinen kysely Luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi II (n=3060) vuodelta 2009. Tutkimus vertailee vastaajien raportoimia viikoittaisia liikkumiskertoja luonnossa, rakennetuissa ulkotiloissa ja sisätiloissa suhteessa kolmeen hyvinvoinnin osa-alueeseen.

Rakenneyhtälömallinnuksella pystyttiin vakioimaan sosioekonomisten ja elämäntilanteeseen liittyvien tekijöiden tunnetut yhteydet liikkumiseen sekä hyvinvointiin.

Tulosten mukaan edellä mainituista paikoista ainoastaan luonnossa liikkuminen oli yhteydessä parempaan henkiseen hyvinvointiin. Koettu terveys sen sijaan oli parempi niillä vastaajilla, jotka liikkuivat missä tahansa ulkoympäristössä. Unen laatu, josta aiempaa tutkimustietoa luontoaltistuksen suhteen on vain vähän, oli jokseenkin parempaa luonnossa enemmän liikkuvilla, mutta tulos oli epävarma ja vaatii jatkotutkimuksia. Tulokset tukevat aiempia kokeellisia tutkimuksia, joissa luontoympäristöissä liikkumisen hyvinvointivaikutukset ovat systemaattisesti näyttäneet ennen kaikkea mielialan kohentumisena.

Luonnonympäristöt voivat siis tarjota tehokkaat puitteet sekä fyysisen että henkisen terveyden ylläpitoon. Ilmaisten ja tasapuolisesti saavutettavissa olevien luontoympäristöjen käyttö edistää myös tasa-arvoisuutta. Kaupungistumisen ja tiiviimmän yhdyskuntarakentamisen myötä viherympäristöjen saavutettavuus onkin hyvä taata kaupunkisuunnittelun keinoin.

7. QUEER BODIES IN QUEER CITIES

Organizers: Antu Sorainen (University of Helsinki), Matt Cook (Birkbeck College/ Raphael Samuel History Centre), Commentator: Melanie Judge (University of the Western Cape)

In every city there are areas that can be described as queer in that they have many lesbians and gays in the population or queer meeting places/spaces, be they commercial or “underground”. Where are they? How do these spaces come to be? How public or “secret” are they? This workshop engages with the differing formation, representation and reception of such sites and areas in cities. It traces how urban queer cultures speak to each other, and seeks out continuities and discontinuities in queer history, politics and geography and in the ways queer urban life is lived and imagined. The session focuses on queer people in the city as active in (rather than only the target of) urban politics, and looks again at the putative boundaries between the “private” and “domestic” and the “public”. Queer everyday lives can be approached alongside wider urban imaginaries – the literary, filmic, artistic, Utopian and mythic renditions of different cities and city spaces. How, we ask, do these intersect with each other and with an urban sexual politics more broadly? We invite papers that deal with various urban queer social formations and queer bodies, and not only those easily recognized as ‘lesbian’ or ‘gay’.

* *

CAPITAL STORIES - LOCAL LIVES IN THE QUEER METROPOLIS

Matt Cook, Birkbeck, University of London

There is a well-rehearsed story of queer men in London since the war, which importantly charts shifting scenes, activism and protest, scandals, court cases, and legal change. Oral history has been helpful in telling this story and in charting the impact of shifts and changes for some particular men. These personal narratives are often marshalled to support and flesh out the ‘bigger picture’, a historical trajectory already assumed or in place.

In this paper I take a different tack to see where the testimonies of two individuals (born in 1932 and 1964 respectively) take us in London and how they constituted their queer lives there. How, I ask, does their local and particular experience shape their sense of what the city might mean, offer and threaten? To what extent does it intersect with or decentre that better-known story of London’s queer past? And how significant might such individual voices be in complicating our sense of the queer metropolis since the war?

* *

QUEER WOMEN’S CARE RELATIONS IN A SMALL FINNISH CITY

Antu Sorainen, University of Helsinki

The non-metropolitan, the small place, is often presented as an anti-queer space by definition – the sole locus of isolation, suffering, anti-identity and exclusion. It appears as an unsecure space for lesbians, gays, trans* and other non-conforming sexualized bodies. The grand queer narrative describes the compulsory migration from spiteful small places to major cities such as Helsinki, London, St. Petersburg. However, queers do not always need “bright lights to make their own lightning”. I will present a case study of the making and maintaining queer care and support relations in a small Finnish city. The study is based on in-depth interviews and drawings of two queer women, and on a small-scale fieldwork in January 2014.

What can an empirical small-scale research on small-city queer people contribute to the thinking of the normalizing aspects of the “queer flight story”? I will suggest that the bask in the quieter life in small place can be seen not only as a symptom of the increasing privatization of middle-class queer lives but also as a lesbian reflection of the certain Western ideal of autonomous individual who looks for sexual freedom in an anti-urban place – a rather complicated, conflictual and gendered ideal – but not without connection to a new regionality politics of the queer community which seeks to make queer bodies visible en masse also in small places.

* *

A QUEER VIEW ON TURKU - FINDING OUR WAY AS TRANSGENDER BODIES

Sade Toivo ja Ilmari Kondelin, University of Turku

In my Master's thesis on intra-active relations of gender and sexuality in non-heterosexual transgender embodiment, space and community emerge as important factors in the production and expression of transgender subjectivities. Interested in engaging these concepts on a local level, I want to investigate the queer geography of my hometown, Turku, from the perspective of transgender individuals and social networks. Turku has a relatively active transgender community for a city its size, including separate (though somewhat overlapping) peer support groups for transgender people in general and other-gender or non-binary transgender people in particular, and an activist group called Transtukiverkosto (“Trans support network”) that is currently in the process of establishing its organization, goals and methods.

I plan on conducting a survey on individual experiences concerning comfortable/safe and uncomfortable/unsafe areas, locations and events in Turku, accounting for differences within the transgender category in regards to for example gender performance, age, race/ethnicity and class. I analyze the resulting data employing Jack Halberstam's concepts of queer time and place, as well as Sara Ahmed's queer phenomenology, reading for general and particular patterns of producing, inhabiting and negotiating the cityscape as transgender bodies.

* *

TOUCHES IN THE DARK. SPACE, LIGHT AND ATTRACTIVENESS IN DARK ROOMS

Evgeny Manzhurin, European University at St Petersburg / Higher School of Economics St Petersburg

My work on dark rooms has primarily employed ethnography with some old-fashioned sociolinguistics, communication science, aesthetics and even semiotics. QBQC workshop promises an opportunity I cannot miss: a chance to discuss it with an audience that has a full-time interest in the themes it touches upon.

A dark room is an unlit or scarcely lit space, which is structurally segregated from lit areas and is used – primarily, but not solely – for (semi-) anonymous sexual interaction. The study has been conducted in the dark rooms of Saint Petersburg's gay venues since 2010. Apart from interviews with dark room visitors and venue staff, two regulars have agreed to provide accounts of their visits.

The styles and genres of anonymous communication in the dark assume specific spatial characteristics. I will attempt to demonstrate how the former rely on spatial and lighting conditions and how spatial infrastructure ‘regulates’ the degree of anonymity and limits of appropriate (as judged by other visitors) behavior. Limited (or absent) visual input presents a challenging task to the assessment of attractiveness of potential partners, which is reformulated in tactile terms. I will discuss how the body is resemanticized and a shorthand for attractiveness is constructed through haptic perception. Although sexual intercourse as such is beyond the scope of the study, its findings translate into epidemiological terms are applicable to public health domain.

* *

QUEER POLITICS AND THE CITY: EARLY QUEER MOVEMENT IN NEW YORK CITY

Jacek Kornak, University Of Helsinki / University of York

I analyze how activist in New York City at the end of the 1980s and the beginning of the 1990s developed new forms of urban political engagement. I claim that the term “queer” was mobilized in various actions to serve as a specific anarchic signifier. The activists organized manifestations, performances and posted posters and stickers in public spaces in New York City. Their confrontational and militant language effectively challenged the idea of neutral public space of the time.

In many of their political actions activists of the time used the term “queer”. I present how this term became a sign of alternative to the mainstream gay and lesbian politics. Also, I suggest that “queer” became a sign of new urban movement that developed its own culture.

* *

A NICE PLACE FOR WOMEN: THE BIRTH AND DEMISE OF A LESBIAN BAR IN TAMPERE

Tuula Juvonen, University Of Tampere

This paper is my first attempt to understand the sexual politics of Nice Place, a commercial women’s/lesbian bar that was run for four years in the 1990s Tampere, Finland. Nice Place was the first of its kind in the city, and the most persistent one in the whole country ever since.

Nice Place was a place that was both a public commercial enterprise founded by three women, though not a very successful one, and a place that served almost a domestic function to its faithful patrons, who developed quite an intense relationship to the venue. I will discuss the reasons for founding the bar, and detail some of its distinguishing characters. Among them are its wide array of female patrons from all walks of life, the variety of events housed by it, and the particular measures taken up by the regulars in order to make it their “own”. I will also take up some of the tensions present with regard to public/secretcy surrounding the visits to that venue. Finally I consider the reasons for Nice Place’s eventual demise.

The data used for the paper consists of reminiscences of the former patrons of Nice Place (including both oral history interviews and textual anecdotes posted to the closed facebook site to commemorate Nice Place) and personal archives, such as photo albums, calendars, newspaper clippings of Tuula Juvonen.